

Universitetsnytt

FÖR MEDARBETARNA VID STOCKHOLMS UNIVERSITET | OKTOBER 2017 | NR 5

ASSAR LINDBECK

Fortsätter att gå sin egen väg

TEMA:

ARBETSPLATSEN

Konsten att
upptäcka en kvinnlig
vikingakrigare

*”Målet är att riva hindren”
– om tillgänglighet*

Spännande och mångfacetterad arbetsplats

STOCKHOLMS UNIVERSITET ÄR en spännande och mångfacetterad arbetsplats. Jag har varit här till och från under ett helt yrkesliv – som student, doktorand, lektor, studierektor, professor, föreståndare, prodekan och vicerektor. Min respekt för universitetet som arbetsplats och stimulerande arbetsmiljö har bara ökat – även om det naturligtvis också funnits bekymmer och svårigheter. Men det finns några viktiga faktorer som bidrar till den kreativa arbetsmiljön. Studenterna – nyfikna och vetgiriga, som ställer krav på kunskap, förnyelse och engagemang. Kolleger och medarbetare inom kärnverksamhet och förvaltning – kunniga, kompetenta och idérika, även när det blåser och när uppdragen blir alltmer komplexa. Det kollegiala ledarskapet – att vi som forskare och lärare tar ansvar för beslutsprocesser och prioriteringar kring forskning, utbildning och samverkan. Kollegialitet bygger, liksom god seminariekultur, på att man formulerar och lyssnar till genom-

tänkta argument. Det är en aspekt av den akademiska friheten och själva livsluften på ett universitet.

De senaste åren har vi inom det humanvetenskapliga området arbetat med att skapa och stärka fakultetsöverskridande strukturer genom samarbete för forskning, rekrytering, utbildning och samverkan. Men det behövs också gemensamma platser och plattformar. Vi har därför arrangerat fakultetsöverskridande "profilseminarier" kring aktuella och angelägna teman. Några har haft ambitionen att vara områdesöverskridande för att ge plats för möten mellan humanvetare och naturvetare kring bland annat miljöforskning, ett samarbete som kommer att utvecklas framöver.

Vi arbetar också med att skapa goda arbetsplatser och förutsättningar för en god arbetsmiljö, inte minst genom det intensiva planeringsarbetet inför Albano. Fungerande arbetsplatser måste leva upp till krav på tillgänglighet och brukbarhet. Studenter och

lärare väntar på nya satsningar vad gäller både formella och informella lärandemiljöer. Både tradition och förnyelse behövs. Aula Magna, Ralph Erskines paradexempel på hur fantasieggande arkitektur kan inspirera samtal och tankar, fyller 20 år. Konst och vetenskap befruktar varandra och vi följer förväntansfullt framväxten av den nytänkande, forskningsinriktade konstscenen Accelerator, liksom den innovativa verksamheten vid RATS teater. Det har varit ett inspirerande privilegium att få arbeta inom och med det humanvetenskapliga området.

Jag ser fram emot att, snart på viss distans då jag lämnar vicerektorsuppdraget vid årsskiftet, följa universitetets förändringar och förvandlingar in i framtiden.

KARIN HELANDER, vicerektor
► karin.helander@su.se

FOTO EVA DALIN

Citatet

Vem av oss kan lämna jorden?

LILIAN THURAM, om klimatflyktingar i framtiden. Läs mer om våra nya hedersdoktorer på sidan 17.

Siffran

45

Stockholms universitets plats i Times Higher Educations världsrankning inom ämnesområdet juridik.

Innehåll

NYHETER

- 4 Nytt samarbetsavtal med Tokyo
- 5 Omtumlande konstupplevelser i mörker
- 6 Miljöcertifiering klar
- 7 Återinvigning av Bloms hus

PROFILEN

- 8 Assar Lindbeck fortsätter att gå sin egen väg

11 Barnomsorg engagerar

- 12 Det kallas tillgänglighet
- 13 "Målet är att riva hindren"
- 14 Fortsatt snedrekrytering till universitetet
- 15 Nytt verktyg mäter forskningens genomslag
- 16 Promotionen: Högtidlig tradition med oväntat inslag
- 17 Mer än högtid för hedersdoktorer

TEMA: ARBETSPLATSEN

- 18 Pilot för nytt kontor och arbetssätt
- 20 Så påverkar kontoret hälsan
- 20 Kontorsforskaren om framtiden
- 20 Det perfekta kontoret finns, men det ser inte likadant ut för alla
- 21 Enkät: Var jobbar du bäst

FORSKNING

- 22 Hej, hallå, god dag eller tjänare?
- 23 Stora anslag till cell- och partikelforskning
- 24 Konsten att upptäcka en kvinnlig vikingakrigare

26 NAMN OCH NYTT

28 MIN ARBETSPLATS

30 IN ENGLISH

Universitetsnytt är tidningen för medarbetarna vid Stockholms universitet. Upplagan är 5 000 exemplar.

ADRESS Samverkansavdelningen, Stockholms universitet, 106 91 Stockholm

ANSVARIG UTGIVARE Linda Carlsson **REDAKTÖR** Anna-Karin Landin

GRAFISK FORM OCH LAYOUT Blomquist & Co **OMSLAGSFOTO** Niklas Björling **OMSLAGSBILD** Assar Lindbeck, Institutet för internationell ekonomi.

KORREKTUR Marie-Anne Condé

TRYCK DanagårdLITHO, ett miljöcertifierat tryckeri.

ISSN 1103-2375

SYNPUNKTER OCH TIPS? HÖR AV DIG!

REDAKTÖR Anna-Karin Landin, annakarin.landin@su.se, 08-16 26 62, Per Larsson, per.larsson@su.se, 08-16 44 64.

SKRIBENTER Annika Hallman, Karin Tjulin, Jenny Lilliehöök, Henrik Lundström, Helene Komlos Grill.

Nästa nummer kommer ut 14 december.
Manusstopp 23 november.

Stockholms
universitet

Kulturarv och gränser i dold tunnelbaneuppgång

I september hölls ett internationellt heldagssymposium om kulturarv och gränser, med öppna föreläsningar och samtal med forskare från olika discipliner och delar av världen. Symposiumet arrangeras som ett samarbete mellan Kungl. Vitterhetsakademien och Institutionen för kultur och estetik, och är en del av universitetets satsning på kritiska kulturarvsstudier. En av punkterna på programmet var en filmad visning av Cecilia Parsbergs "The Chorus of Begging", en del av hennes avhandling om tiggare. Filmen visades i samarbete med SL och Caverion i den stängda norra delen av universitetets tunnelbanestation, i den uppgång mot Naturhistoriska riksmuseet som för närvarande bara används som nödutgång.

FOTO NIKLAS BJÖRLING

Kontraktet signerades vid en ceremoni på Spökslottet. Ole Petter Ottersen, KI, Sigbritt Karlsson, KTH, Astrid Söderbergh Widding, Stockholms universitet, och Masashi Haneda, The University of Tokyo i gemensamt handslag.

Nytt samarbetsavtal med Tokyo

Tokyos universitet etablerar ett strategiskt samarbete med Stockholms tre främsta lärosäten, Stockholms universitet, KI och KTH.

TEXT ANNA-KARIN LANDIN & PER LARSSON | FOTO ANNA-KARIN LANDIN & YANAN LI

THE UNIVERSITY OF TOKYO antog år 2014 en strategi att etablera strategiska samarbeten med ledande universitet i världen. Bland dessa prioriterade partners finns till exempel Berkeley, MIT och Cambridge – och så Stockholms universitet, Karolinska Institutet och KTH, som ses som en gemensam samarbetspartner. Samarbetet kommer att ske inom såväl forskning som utbildning och bland ledorden märks excellens, tvärvetenskap och samhällsrelevans. Förutom utbyten av forskare och studenter ska universiteten också samarbeta om utveckling av undervisning och lärande.

25 september 2017 signerades avtalet vid en ceremoni på Spökslottet. Den första officiella programpunkten inom ramen för samarbetet ägde rum i Nobel Forum vid Karolinska Institutet 21 september under rubriken ”aktivt åldrande”. I såväl Sverige som Japan blir befolkningen allt äldre. Detta väcker frågor som hur tillgången till vård och omsorg ska säkras och hur pensionerna ska finansieras. Och de äldre frågar sig hur de ska kunna hålla sig friska så länge som möjligt

Drottning Silvia invigde den första officiella programpunkten inom samarbetet.

och hur deras boenden ska utformas. Karolinska Institutets rektor Ole Petter Ottersen hälsade deltagarna välkomna till denna första officiella programpunkt inom ramen för avtalet. Tokyos universitets vice rektor Mamuro Mitsuishi påminde om att Japan och Sverige nästa år firar 150 år av diploma-

tiska förbindelser och att detta samarbete ytterligare stärker banden och kan generera nya forskningssamarbeten. Drottning Silvia invigde workshopen med att tala om att frågor kring åldrande och hur samhället hanterar dessa är viktiga i både Sverige och Japan.

Olika aspekter av åldrande

Först ut bland forskarna att tala var Livia Oláh, docent i demografi vid Stockholms universitet, som berättade att en allt större andel av världens befolkning är över 65 år. Japan är ett av de länder som har den snabbast växande andelen äldre i befolkningen. Jämfört med Sverige har Japan även lägre födelsetal. Det relativt höga barnafödandet i Sverige kopplas till högt kvinnligt förvärvsarbete. Detta möjliggörs av att familjepolitiken stöder kombinationen av arbete och familj för kvinnor och män. Barnomsorgen är en av de viktigaste politiska åtgärder som underlättar kombination av barn och förvärvsarbete för föräldrarna. En hållbar samhällsutveckling förutsätter en balanserad åldersstruktur och barnafödandet är en viktig pusselbit i detta, betonade Livia Oláh.

Under dagen belyste sedan talare från de fyra lärosätena olika aspekter av åldrande från tre övergripande perspektiv: det biofysiska, det biomedicinska och det samhällsvetenskapliga. ■

Start av intressegrupper om högskolepedagogik

”LÄRARKONFERENS2018 – universitetslärare i en föränderlig värld” 8 februari är startskottet för intressegrupper om högskolepedagogik. Intressegrupperna ska ge möjlighet att diskutera utmaningar och dela erfarenheter, att bjuda in särskild expertis eller börja samarbeta kring specifika frågor om undervisning och lärande. Grupperna ska skapa möjlighet

till dialog samt spridning av erfarenheter och högskolepedagogisk forskning.

– Bakgrunden är att många av de utmaningar som universitetslärare upplever i sin roll delas av andra lärare oavsett ämnesområde och utbildningsprogram. Det finns ett behov av att bättre ta vara på erfarenheter och lärande som sker vid universitetets insti-

tutioner, och skapa möjligheter för spridning och samarbete, säger Klara Bolander Laksov vid Centrum för universitetslärautbildning.

► Intresserad? Anmäl dig till önskad intressegrupp då du anmäler dig till Lärarkonferensen. www.su.se/ceul/lararkonferensen

Publiken som interagerade med molnet i "Unknown cloud" fick lita till instruktioner via den nedladdade appen – och till varandra.

Omtumlande konstupplevelser i mörker

ACCELERATORS HÖSTUPPSÄTTNINGAR

"Unknown cloud" och "An Elegy to the Medium of Film" blev uppskattade inslag på campus under september och oktober. Konstnärduon Lundahl & Seidl står bakom verken som är en upplevelse och interaktion mellan ljud, bilder och det egna medvetandet. "An Elegy to the Medium of Film" var förutom konstupplevelsen också en chans att se Accelerators lokaler innan de byggs om, men utspelade sig delvis i mörker.

"Nya konstscenen Accelerator är en perfekt inramning för deras verk", skriver Thomas Olsson i en recension i Svenska Dagbladet.

Dagens Nyheters recensent Birgitta Rubin skriver "Här vill jag inte avslöja mer än att

det är en svindlande suggestiv upplevelse, som man vimmelkantiq tumlar ut från. Ett förbiilande ögonblick är jag orolig i mörkret, i övrigt fullständigt trygg i okända händer."

För att komma i kontakt med det okända molnet i "Unknown cloud" samlades publiken utomhus på Frescati och medverkade i konstuppsättningen genom att interagera med molnet genom en i förväg nedladdad app till sin mobiltelefon.

"För mig blev det en filosofisk-existentiell upplevelse. En ruggigt kall kväll i september, omgiven av värmen från medmänniskor, med huvudet fullt av röster och minnesbilder", skriver Birgitta Rubin i Dagens Nyheter.

ANNA-KARIN LANDIN

UKÄ-utvärdering av hållbar utveckling inom utbildning klar

DET SENASTE ÅRET har Universitetskanslersämbetet gjort en tematisk utvärdering av hållbar utveckling inom utbildningarna vid landets lärosäten (se Universitetsnytt 3 2017). Resultatet offentliggjordes den 2 oktober. Av de 47 utvärderade lärosätena är det 12 som fått godkänt på samtliga aspektområden och därmed det samlade omdömet: Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling i utbildning.

35 lärosäten, däribland Stockholms universitet, fick det samlade omdömet: Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling. Detta innebär att bedömningsgruppen funnit utvecklingsområden i någon eller några av de interna processer som rör hållbar utveckling i utbildning.

I en kommentar säger Clas Hättstrand, prorektor vid Stockholms universitet, att han ser fram emot att ytterligare analysera resultatet från utvärderingen. Men samtidigt betonar han att det redan nu går att konstatera att de utvecklingsområden som UKÄ lyfter fram i sin utvärdering av universitetet, till stor del är kopplad till den metod de valt, som starkt fokuserar på interna styrprocesser.

– Vad som dock är tydligt i utvärderingen, och som både vi på universitetet och UKÄ:s bedömargrupp är eniga om, är att Stockholms universitet har ett både brett och stort utbud av utbildningar inom hållbar utveckling. Kopplat till den starka forskning vi har inom området gör det oss attraktiva för studenter som har ett intresse av hållbarhetsfrågor, säger Clas Hättstrand.

PER LARSSON

Nya Ladok är här

ÖVER HELA LANDET har det länge arbetats med att upgradera Ladok, programmet för studieadministration, i Ladok3-projektet. Övergången har redan gjorts vid några lärosäten, men drygt hälften återstår. Vecka 44 och 45 tas nya Ladok i drift vid Stockholms universitet.

– Vi är det första riktigt stora lärosäte som går över, och störst i mängd data som vi har med oss. Vid andra lärosäten har övergången gått förvånansvärt odramatiskt som jag förstått det. Det har varit en del fel och utvecklingsarbete förstås. Malmö högskola som gick över i våras upptäckte flera buggar som nu är åtgärdade, säger Erik Wallenberg Bondesson, projektledare vid Studentavdelningen.

Nya Ladok bygger till stor del på självservice och snabbare rättssäkra flöden.

– Det här är ett modernt system, Ladok var ett 40 år gammalt IT-system och det märktes verkligen, säger Erik Wallenberg Bondesson.

Övergången innebär att Ladok är helt stängt vid Stockholms universitet under vecka 44. Administratörer får sin personliga behörighet i nya Ladok när de gått den obligatoriska tvådagarsutbildningen "Ladok komplett". Omkring 300 administratörer vid Stockholms universitet kommer att utbildas i systemet. Nya Ladok innehåller också funktioner för lärare, till exempel rapportering av tentor och betyg. Separata genomgångar för lärare och examinatorer som ska arbeta i nya Ladok kan bokas av institutionen via ladok@su.se.

ANNA-KARIN LANDIN

Nya dekaner valda

UNDER HÖSTEN genomförs val av dekaner, prodekaner, vicedekaner samt ledamöter och suppleanter till fakultetsnämnderna vid universitetet. 6–12 oktober kunde alla röstberättigade delta i valet på elektronisk väg.

Resultaten för val av dekanus:

Humanistiska fakulteten: professor Elisabeth Wåghäll-Nivre, Institutionen för slaviska och baltiska språk, finska, nederländska och tyska

Juridiska fakulteten: professor Jessika van der Sluijs

Samhällsvetenskapliga fakulteten: professor Astri Muren, Nationalekonomiska institutionen

Naturvetenskapliga området: Vicerektor och dekan: professor Henrik Cederquist, Fysikum

Den 26 oktober beslutar rektor om dekaner och prodekaner för samtliga fakulteterna samt vicerektor för det Naturvetenskapliga området. Inom Humanvetenskapliga området kommer rektor i slutet av november, efter val inom området, att utse två vicerektorer bland de tre dekanerna. För mer information om valresultaten se respektive fakultets webbsida.

PER LARSSON

Ny utbildning för vd:ar om hållbarhetsfrågor

STOCKHOLM RESILIENCE CENTRE vid Stockholms universitet lanserar en ny utbildning för företagsledare med inriktning på hållbarhetsfrågor.

Det nya utbildningsprogrammet "Transformative business leadership for a prosperous planet" riktar in sig på vd:ar och styrelseledamöter där de ska lära sig mer om de globala utmaningar företagen står inför och hur dessa kan hanteras. Fokus ligger på hur resultaten inom resiliens- och hållbarhetsforskningen kan tillämpas inom näringslivet.

Förutom föreläsningar och seminarier blir det individuell coaching och hemuppgifter för deltagarna. Utbildningen startar hösten 2018 och pågår under sju månader.

Utbildningen är framtagen i samarbete med Pontus Schultz stiftelse för ett mänskligare näringsliv.

En högskola fri från studentfusk

VARFÖR PLAGIERAR MÄNNISKOR? Hur vanligt är det och hur kan man förhindra det? Det är några av frågeställningarna som behandlas vid konferensen "En högskola fri från studentfusk" i Aula Magna den 10 november.

Programmet innehåller föreläsningar, paneldiskussioner och erfarenhetsutbyte av fusk- och förfalskningsproblematik, medverkar gör bland annat professor Debora Weber-Wulff vid University of Applied Sciences HTW Berlin och Helene Hellmark Knutsson, minister för högre utbildning och forskning. Konferensen vänder sig till alla som arbetar med frågor inom högre utbildning och anordnas gemensamt av Universitets- och högskolerådet, Universitetskanslersämbetet och Stockholms universitet.

Forskning om nya material får Horizon 2020-anslag

ATT SKAPA NYA självrengörande material eller extra vattenavvisande beläggningar. Det är forskning som nu beviljas finansiering inom EU-programmet Horizon 2020.

Projektet kallas NanoTextSurf, eller "Nanocellulosabaserade beläggningar för funktionella membran", och den del av projektet som utförs vid Stockholms universitet leds av Aji Mathew, professor i materialkemi vid Institutionen för material och miljökemi.

Programmet Horizon 2020 fördelar cirka 80 miljarder euro till forskning och innovation under sjuårsperioden 2014-2020 och projektet NanoTextSurf beviljas en finansiering för en treårsperiod.

Stockholms universitet klarade omcertifieringen inom miljö

Stockholms universitet fortsätter vara en miljöcertifierad verksamhet. I veckan kom beviset i form av ett miljöcertifikat. Nu pågår arbete med att korrigera de brister som uppdagades vid den externa miljörevisionen.

DET ÄR TRE ÅR sedan som universitetet genomgick en certifieringsrevision enligt miljöledningsstandarden ISO 14001 och EU:s förordning för frivillig miljöledning EMAS. Under dessa år har en ny miljöledningsstandard utkommit och kraven har skärpts. De brister som universitetet har är inom de skärpa kravområdena i ISO 14001. Bristerna handlar om att universitetet inte har identifierat de processer som är nödvändiga för att uppnå satta miljömål, bindande krav och förbättrad miljöprestanda. Vidare fanns brister i att se till att det finns resurser för förbättringsarbete och att hanteringen av den indirekta miljöpåverkan sker på samma sätt som den direkta miljöpåverkan genom planering, målarbete och uppföljning.

För att korrigera dessa brister har rektor bland annat gett uppdrag till Avdelningen för planering och ledningsstöd att utreda miljöledningssystemets nytta, roller och ansvar samt resursbehov. Miljökoordinator har fått i uppdrag av förvaltningschefen att

ta fram en projektplan för identifiering av nödvändiga processer för miljöperspektivet. Definitionen för en process enligt ISO 14001 är en grupp aktiviteter som samverkar och påverkar varandra, och som omformar insatser till utfall.

Det fortsatta miljöarbetet kommer handla mycket om att lyfta fram de redan framtagna processerna och pågående projekt för att säkerställa att hänsyn tas till miljöperspektivet och synliggöra detta, exempelvis inom upphandlings- och inköpsprocessen och processen för utveckling av IT-tjänster. För hantering av indirekt miljöpåverkan kommer miljösamordnarna och miljökoordinator utveckla stödet för det lokala miljöarbetet. I slutet av oktober kommer Avdelningen för planering och ledningsstöd redovisa resultatet av utredningen för rektor och i december ska förslag till projektplan lämnas till förvaltningschef.

JENNY LILLIEHÖÖK

FOTO ICAN

Beatrice Fihn leder ICAN som i år fick Nobels fredspris för arbetet mot kärnvapen.

FOTO SERENA NOBILI

2017 års nobelpristagare i fysik, Kip S Thorne, tog emot Oskar Klein-medaljen i maj 2016.

Många kopplingar till årets Nobelpristagare

ÄVEN OM INGET av årets Nobelpris gick direkt till Stockholms universitet finns många kontakter med flera av årets prisade forskare.

Beatrice Fihn leder Nobelprisbelönade ICAN, det internationella nätverk av organisationer som går i täten för arbetet mot kärnvapen och som i år fick Nobels fredspris. Beatrice Fihn är alumna från Stockholms universitet med en kandidatexamen inom internationella relationer.

En av årets nobelpristagare i fysik, Kip S Thorne, fick ett pris i Stockholm redan förra året. I maj 2016 tog han emot Oskar

Klein-medaljen och föreläste om gravitationsvågor.

– En cool metod för att avbilda livets molekyler, sade Göran Hansson, ständige sekreteraren för Kungliga Vetenskapsakademien, om årets kemipris.

Priset gick till forskarna bakom kryoelektronmikroskopi, Joachim Frank, Richard Henderson och Jacques Dubochet. Henderson har flera gånger besökt Stockholms universitet, och vid SciLifeLab finns kryoelektronmikroskop.

ANNA-KARIN LANDIN

Lena Lundqvist från Fastighetsavdelningen lämnade över en rad gåvor som speglade projektets olika faser, till exempel ett pussel. Sanna Eklund och Eino Örnfeldt hjälpte till med paraplyer, och Astrid Söderbergh Widding mottog gåvorna.

På väggarna i stora salen hänger konst, bland annat porträtt av tidigare rektorer. Gustaf Lindencrona var på plats både personligen och på bild.

Efter invigningstalen bjöds gästerna in i huset. Birgitta Lindencrona, fru till tidigare rektor Gustaf Lindencrona, hälsar på Astrid Söderbergh Widding. Efter henne går tidigare rektor Inge Jonsson.

För många besökare var det ett kärt återseende av Bloms hus. Leif Lindfors är tidigare förvaltningschef och Gustaf Lindencrona, Gunnel Engwall och Inge Jonsson, tidigare rektorer.

Återinvigning av Bloms hus

Ett av Frescatis äldsta hus invigdes på nytt. Efter en omfattande renovering flyttar universitetsledningen tillbaka in i byggnaden.

TEXT & FOTO ANNA-KARIN LANDIN

BLOMS HUS INVIGDES första gången 1838, då som en del av Lantbruksakademien. 22 september invigdes det på nytt efter att varit evakuerat för renovering sedan 2013. In flyttar universitetsledningen samt Avdelningen för planering och ledningsstöd. På plats vid invigningen fanns förutom universitetsledningen även tidigare rektorer och förvaltningschefer samt representanter för Fastighetsavdelningen och Akademiska hus som hållit i renoveringen.

Rektor Astrid Söderbergh Widding klippte bandet och höll tal där hon berättade om huset innan renoveringen och hur lärdomar från flytten kan vårdas framöver. 2012 flyttade hon in i Bloms hus som vicerektor.

– Efter bara ett år blev jag rektor och flyttade in i det fantastiska gamla rektorsrummet som jag så länge vi var kvar i Bloms hus fortsatte att betrakta som Käres rum –

jag ändrade heller ingenting. Det var vackert, inbott, lite gammaldags med en trivsamt tickande pendyl på väggen – min då 12-årige son tyckte sig förflyttad till en Harry Potter-film och tyckte det var oerhört coolt, berättade Astrid Söderbergh Widding i sitt tal.

Men Bloms hus var slitet och behövde renoveras. Med flytten till Södra huset följde både för- och nackdelar. En ambassadör på besök kallade kondensen som av och till droppade från rören i taket i rektors rum för en ”pittoresk inramning”. Fördelen med de nya lokalerna var en öppen och modern arbetsplats, med informella kontaktytor och närhet till studenter. Öppenheten vill rektor värda när flytten nu går tillbaka till Bloms hus.

– Det har blivit modernt och ljust, men samtidigt med tradition och värdighet. Det är en fantastisk renovering.

Förvaltningschef Eino Örnfeldt knöt ihop

nu och då i sitt invigningstal genom efterforskningar i husets gamla ritningar.

– Om jag gissar rätt så sitter rektor passande i det som då var skrivrummet tillsammans med bibliotek, vågar och luftpumpar. Här skrivs än idag kloka texter, här vägs beslut på guldväg och här hörs djupa suckar som för tankarna till luftpumparnas bälgar. Prorektor sitter i det som då var Föreståndarens laboratorium – och det återspeglar i viss mån den roll som prorektor har – prorektor tenderar att få ta hand om frågor som är outforskade. I det rum som förvaltningschefen idag sitter i satt assistenten, passande då förvaltningen är ett stöd för kärnverksamheten.

Efter invigningen följde en rundvandring och mingel i Stora salen. Mauritz Torstenson från Fastighetsavdelningen berättade om hur renoveringen gått till och visade byggnaden. Samtidigt som lokalerna moderniserats har det eftersträvat att behålla det gamla uttrycket i alla detaljer. Till exempel finns storbildsskärmar nedsänkta i vackra skåp.

► Se film från invigningen på rektors blogg. <https://rektorsblogg.su.se/>

Assar fortsätter gå sin egen väg

Assar Lindbeck är inte rädd att sticka ut hakan, vare sig inom akademien eller i samhällsdebatten. Och att gå i pension är inget som brådskar.

TEXT PER LARSSON | FOTO NIKLAS BJÖRLING

Assar Lindbeck

Familj: Gift med Solveig Wikström, professor i företagsekonomi. Två vuxna barn från tidigare äktenskap.

Bor: Vid Karlaplan – nära till all kultur.

Fritidsintressen: Musik, har under många år spelat klarinetten och piano, men inte mycket längre. Numera mest målarkonst. Jag målar i akryl och har haft tre utställningar på Galleri Svenska Bilder (som nu lagts ned). Det blir nog ytterligare en utställning.

Konstnär som inspirerar mig: Tidiga renässanskonstnärer som Giotti.

Senast lästa bok: Paul Collier, *Exodus* (om migration). Av skönlitteratur läser jag hellre poesi (Elliot, till exempel) än romaner, som ofta har alldeles för långa transportsträckor.

Favoritmusik: Konventionell smak som Händel, Bach, Mozart, Schubert, Sjostakovitj samt jazz från 1940-talet.

Förebild: Ingen speciell person, men jag har lärt mig speciellt mycket av den amerikanske ekonomen Paul Samuelson.

Smultronställe vid universitetet: Har inte upptäckt något, men Institutet för internationell ekonomi är en stark arbetsmiljö.

FORSKARE KAN FÅ inspiration från olika håll. Ett sätt är att bygga vidare på forskning som andra gjort. Ett annat är att söka problem i verkligheten för att studera dem. Assar Lindbeck definierar sig i den sistnämnda kategorin. De frågeställningar han tagit sig an under drygt 60 år som forskare inom nationalekonomi har han, enligt egen uppgift, samlat på sig runt om i samhället.

Att gå i andras fotspår är inte hans melodi.
– Jag tycker inte om trendnissar som springer åt samma håll. Jag försöker alltid att göra en självständig analys.

En ohyvrad planka från Norrbotten. Det är så han beskriver sig själv. Assar växte upp i Luleå i en familj där pappan var tjänsteman och aktiv i arbetarrörelsen och mamman folkskolelärare innan hon blev hemmafru. Hemmet präglades av politiska diskussioner. I sina memoarer "Ekonomi är att välja" beskriver Assar sig som ett brådmoget barn som senare blev en udda fågel i läroverket där det inte fanns många elever med arbetarbakgrund. Medan de andra pojkarna kom från familjer som sympatiserade med Tyskland gick han själv med ett SSU-emblem på jackslaget och tog debatten både mot nazismen och kommunismen.

Efter gymnasiet flyttade han till Uppsala för att ta en pol mag-examen och få jobb inom staten. Någon tjänstemannakarriär blev det dock inte.

– Akademin visade sig passa min personlighet bäst. Här kan jag titta på vad jag vill och säga vad jag vill.

Efterträdde Gunnar Myrdal

Efter licentiatexamen vid Stockholms Högskola 1956 blev det två år vid amerikanska universitet. I USA imponerades Assar av de effektiva forskarutbildningarna och ville föra hem modellen till Sverige. I slutet av 1950-talet startade han forskarutbildning i nationalekonomi vid Stockholms universitet tillsammans med bland annat Handels-högskolan, där han även blev professor 1964.

År 1962 startade Gunnar Myrdal – ekonom, politiker och senare mottagare av Ekonomipriset – Institutet för internationell ekonomi (IIES) vid Stockholms universitet. Assar efterträdde Gunnar Myrdal som föreståndare för IIES 1971 när Myrdal drog sig tillbaka. De första åren handlade om att

» Jag har aldrig förstått det där med pension. Det är en social konstruktion.

bygga organisationen och säkra finansieringen för det som idag utvecklats till ett av världens ledande forskningsinstitut inom nationalekonomi.

För Assar blev det 24 år på posten som föreståndare. Men när han trädde tillbaka 1995 innebar det inte att han gick i pension. Än idag, vid 87 års ålder, fortsätter Assar att komma till arbetsrummet längst in i korridoren på plan 8 i A-huset. Däremot är han bara här tre dagar per vecka. De andra två dagarna är han vid Institutet för Näringslivsforskning.

På frågan om när han ska gå i "riktig pension" blir svaret:

– Jag har aldrig förstått det där med pension. Det är en social konstruktion.

Men Assar medger att han trappat ned en aning, sedan flera år ger han inte längre doktorandkurser.

Forskning om migration

I dag är det främst tre områden han forskar om. Det första är om välfärdsstatens problematik och socialförsäkringarna. Det andra är om hur optimala program för ersättningar åt företagsledning ska utformas. Slutligen rör det sig om forskning om migration, då främst av vilka sociala och ekonomiska effekter det blir av invandring av lågutbildade.

Det här är politiskt laddade frågeställningar, understryker Assar.

– Det är en anledning till att jag ger mig in på detta område. För Europa är det en ödesfråga hur vi hanterar invandringen. Men jag är samtidigt medveten om att det gäller att ha mycket på ötterna för att kunna uttala sig på ett så här känsligt område.

I början av nästa år räknar han och kollegan Mats Persson med att kunna färdigställa en första artikel.

Även om Assar arbetat i USA till och från har hans bas förblivit Stockholms universitet. En anledning är att Sverige är ett öppet land där det går att tala fritt som forskare. Han ser även Sverige som ett "laboratorium" som givit upphov till vetenskapliga artiklar där han studerat olika samhällsproblem.

– Felet är bara att experiment här görs i full skala istället för att någon reform först genomförs i en region så att man kan jämföra utfallet.

Aktiv i samhällsdebatten

Det är inte enbart som forskare Assar gjort sig ett namn. Under det senaste halvsekle är han en av de mest aktiva samhällsdebattörerna i Sverige. Runt 150 inlägg på DN Debatt är ett mått på engagemanget.

– I viktiga samhällsfrågor kan jag inte låta bli att hålla fingrarna borta. En samhällsvetenskaplig forskare har en skyldighet att ge tillbaka när han är offentligt finansierad.

Och så lägger Assar till ett råd till andra forskare:
– Det tar inte lång tid att skriva ett par debattartiklar per år. Det hinner de flesta forskare med.

Genom åren är det många frågor han debatterat. ▶

Gunnar Myrdal, på porträttet i bakgrunden, var först ut som föreståndare för IIES. Assar Lindbeck var föreståndare 1971–1995.

Fortsättning från föregående sida...

En är avskaffandet av hyresregleringen och en förändring av bostadspolitiken. Här är han frustrerad av att hans förslag inte fått effekt. Assar var även tidigt emot löntagarfonderna. Även om han säger sig ha övertygat vännen Olof Palme om det principiellt felaktiga i löntagarfonder så valde Olof Palme ändå att driva frågan – och det var slutet på deras samarbete.

På frågan om vilka hans viktigaste avtryck är i svensk politik och ekonomi lyfter Assar ändå fram frågan om löntagarfonder – genom att ha varit med och legitimerat motståndet. Han lyfter även fram argumentationen på 1960-talet om att marknadsekonomi är att föredra framför planekonomi.

Ett tredje område är Ekonomikommisionen, även kallad Lindbeckkommissionen efter sin ordförande. Den utsågs av regeringen i samband med den ekonomiska krisen i början av 1990-talet och kom med 113 förslag

som syftade till att förbättra Sveriges ekonomi och konkurrenskraft. Assar är överraskad över att förslagen fick sådant genomslag. Främst handlade det om att den ekonomiska politiken blev mer regelstyrd med bland annat en ny budgetprocess och införandet av ett utgiftstak. Bland de åtgärder som genomfördes fanns även en självständig centralbank och införandet av längre valperioder. Assars skötebarn, borttagandet av hyresregleringen, blev däremot inte verklighet.

Lyssnar politiker på forskare?

– De lyssnar för att snappa upp det de vill höra för att söka stöd för sina ställningstaganden. Det är allvarligt att olika parter på detta sätt plockar russinen ur kakan.

Hur ska faktaresistens motverkas?

– Lindbeckkommissionens rekommenderade att journalister bör ha antingen akademisk

skolning eller yrkeserfarenhet. Det måste finnas kunniga journalister som kan ställa uppföljande frågor.

Gillar inte medaljer och beröm

När det är dags att tillkännage årets mottagare av Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne (Ekonomipriset) är Assar ett namn som brukar komma upp i spektionerna. På frågan om han tror att han kan få priset säger Assar att det inte är något han tänker på.

Genom åren har det blivit många utmärkelser. Men Assar bär inte gärna medaljer och ordnar. Det har att göra med min bakgrund där prål och skryt inte uppmuntrades, säger han.

– Jag har sett så många mänskliga julgrannar. Jag kan inte känslomässigt ta på mig medaljer då jag inte vill utmärka mig på det sättet.

Beröm är han inte förtjust i:

– Jag har väldigt svårt att ta emot beröm. Då känner jag mig generad och vill helst krypa under mattan. Däremot har jag ofta stor nytta av kritik.

I ungdomen fanns tankarna på att ägna sig åt musik. Assar spelade klarinetten och piano, det senare instrumentet spelar han fortfarande. När han gick på gymnasiet skrev han en sonat som framfördes i Luleå stadshus. För fem år sedan blev han kontaktad av en kammarmusikförening i Stockholm som hört talas om verket och de kom även att framföra verket igen.

Annars är konst hans stora fritidsintresse. Assar beskriver sig som periodmålare. Det har blivit tre utställningar och snart ska han påbörja en ny målarperiod. Inspirationen brukar komma så snart jag sätter mig ner, säger han. Akryl är tekniken han använder sig av.

– Akryl torkar snabbt. Jag har inte tålmod att måla i olja då det tar tid att torka och därmed att måla över. ■

”Roligt att väcka nyfikenhet”

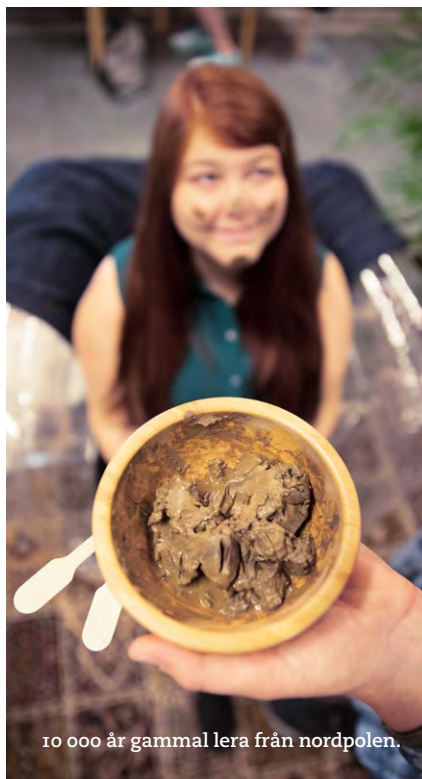
FORSKARDAGARNA drog som vanligt uppskattningsvis 2 000 besökare från skolor i Stockholmsområdet. Föreläsningarna om genusvetenskap, prokrastinering och klimatforskning drog fulla hus och forskarna fick många frågor. Även många av de andra ämnena engagerade.

– Att föreläsa för en ung publik som har alla spännande livsval framför sig är energigivande, liksom att få chansen att slå hål på myter om vad en forskare är och gör, säger Malin Jonell som föreläste om miljömärkning av fisk.

– Det är alltid roligt att väcka nyfikenhet hos andra och det jag bär med mig från forskardagarna är framförallt två elever som kom fram efter presentationen. De ställde väldigt intressanta frågor där de märktes att de tänkt en bit längre än det jag hade pratat om. Kanske är det början på en forskningsprocess, säger Nina Törnqvist som föreläste om likabehandling i rättsprocessen.

Nytt för i år var en utställningsdel med bland annat spa med 10 000 år gammal lera, från en forskningsexpedition till nordpolen med isbrytaren Oden. Studievägledare var på plats, likaså studenterna från ”egentligen”-kampanjen där de berättar hur det egentligen är att studera vid Stockholms universitet.

ANNA-KARIN LANDIN

10 000 år gammal lera från nordpolen.

Fysikshow doppade rosor i flytande kväve.

”Vinnova-satsning hjälpte mig när min dotter var liten”

Som småbarnsförälder tvingades Gunilla Svensson ta till udda lösningar i samband med utlandsresor. Situationen ändrades när hon fick ett anslag från Vinnova, särskilt riktat till kvinnliga forskare.

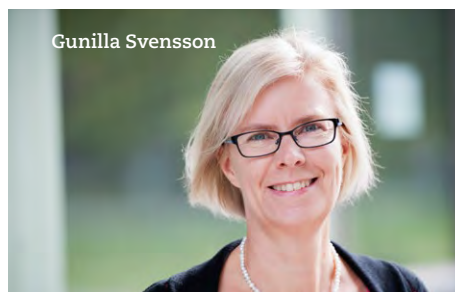
TEXT HENRIK LUNDSTRÖM | FOTO EVA DALIN

SVÅRIGHETEN ATT KOMBINERA föräldraskap och utlandsresor är ett ämne som engagerar. Många har hört av sig efter intervjun med Agatha de Boer i förra numret. En av de som läste intervjun och reagerade var Gunilla Svensson, professor vid Meteorologiska institutionen.

– Jag vet hur knepigt det är med utlandsresor när man har små barn. För min del ligger det några år tillbaka i tiden, men jag minns hur vi löste barnpassningen på många olika sätt.

Vid ett tillfälle åkte hon och hennes man, som också är en forskarkollega, på samma konferens. De kunde då dela på barnpassningen. Vid en annan utlandsresa, när dottern var tre år, engagerades en doktorands flickvän som barnvakt – flickvännens resekostnad stod Gunilla Svensson för.

– En stor förändring skedde för drygt tio år sen, när jag hittade en annons för en Vinnova-satsning som riktades till framtidens kvinnliga akademiska ledare, säger Gunilla Svensson.

Det hon hittat var en annons för programmet Vinnmer. Gunilla Svensson sökte och fick ett flerårigt anslag, som finansierade halva hennes lön och resor. Med hjälp av anslaget kunde hon bland annat ta med familjen till USA och tillbringa flera somrar vid ett forskningslabb och en lite längre period – ett viktigt steg i hennes fortsatta akademiska karriär.

– Utan anslaget hade det varit väldigt svårt att resa med barn. Men nu fick jag alla omkostnader för hela familjen betalda, både resor och boende.

Vinnovas satsning Vinnmer, som pågick 2007–2014, hade som uttalad målsättning att underlätta för kvinnliga disputerade forskare att vidaremeritera sig och göra karriär.

Vinnova ville på så vis bidra till en jämnare könsfördelning inom akademien, berättar Erik Litborn, ansvarig för programmet.

– Enligt statistiken sjunker andelen kvinnor ju högre upp man kommer på karriärstegen. På doktorandnivå är andelen kvinnor och män ungefär lika, men på professorsnivå är det bara cirka 20 procent kvinnor. Vi ville förändra det, och störst effekt trodde vi få genom att rikta in oss specifikt mot kvinnliga forskare.

Vid utformningen av programmet betonades internationellt samarbete, och anslaget täckte familjeomkostnader vid såväl längre utlandsvistelser som kortare konferensresor.

– Akademisk karriär förutsätter internationellt samarbete. Men det är dyrt att resa och bo med familjen. Och av någon anledning verkar det vara lättare för män än för kvinnor att åka iväg. Kvinnor tar kanske ett större ansvar för familjen och har därför en större tendens att stanna hemma. Därför bestämde vi att anslaget skulle täcka omkostnader för internationella resor, säger Erik Litborn.

Vinnovas satsning är avslutad sedan några år. Gunilla Svensson framhåller istället möjligheten för statligt anställda att skriva så kallade utlandsreseavtal, åtminstone om utlandsvistelsen pågår längre än tre månader. Det ger, enligt henne, möjlighet att använda anslagspengar för extraordinära omkostnader, exempelvis för medföljande familj. ■

TACK FÖR EN FIN artikel i Universitetsnytt. Den belyser ett mycket viktigt problem som har direkt påverkan på jämställdheten i akademien. Problemet uppstår inte bara då det handlar om kortare konferensresor; jag har också erfarenhet av att söka pengar för längre utlandsvistelser (post-doc och sabbatical) där finansierare svarar nekande eller oförstående på frågan om bidrag kan sökas för kostnader för medföljande familjemedlemmar. För mig som forskare är det nödvändigt att kunna göra även sådana resor men för mig som förälder är det då nödvändigt att ta med barnen och kunna betala för deras barnomsorg där vi befinner oss. Vissa finansierare godkänner medföljandebidrag, men det är inte allmän regel.

Jag tror visserligen att många (och jag spekulerar att detta gäller en större andel kvinnor) ändå väljer bort många resor på grund av barn/familjesituation, men det vore åtminstone ett steg i rätt riktning och en mycket viktig signal inte minst till unga kvinnor i den akademiska världen, att mer generellt möjliggöra användandet av forskningsmedel till medföljandekostnader.

Frida Bender, docent vid Meteorologiska institutionen och trebarnsmor

Artikel om barnomsorg engagerar

ARTIKELN I FÖRRA numret av Universitetsnytt om forskaren Agatha de Boer som har problem med barnomsorg vid forskningsresor och deltagande i konferenser utomlands har väckt reaktioner. Många läsare har hört av sig för att tacka att ämnet tagits upp och för att berättat om sina egna erfarenheter. Här är några av de brev vi fått.

JAG LÄSTE ARTIKELN och blev chockad att något så enkelt att lösa inte löses i ett land som Sverige som – på många sätt – ligger långt framme i frågor rörande jämställdhet. Jag skulle gärna se en lagändring så att vi kan använda forskningsmedel (eller andra medel) för att säkra att ensamstående föräldrar får samma möjligheter i karriären som andra.

Alasdair Skelton, föreståndare för Bolincentret för klimatforskning

JAG ÄR PROFESSOR vid Lunds universitet, 44 år och har två barn, 7 och 9 år gamla. De lärde sig tidigt att rulla en resväska. Jag är gift och har två (gamla) men mycket stödjande föräldrar och det har varit nyckeln för mig, (det tillsammans med anslag som man har kunnat använda lite mer fritt).

Vi har betalt mycket ur egen ficka för att åka på konferenser med hela cirkusen (inklusive mormor och morfar, särskilt när barnen var små) men även på längre gästforskarvistelser till Japan och Frankrike (där min man varit föräldraledig). Det är inte alla förunnat att ha det så och vad jag tycker är särskilt viktigt med Agathas upprop är att lyfta fram det vi lätt ser som en privat angelägenhet till något som faktiskt har stor betydelse för oss professionellt.

Helena L. Filipsson, professor i maringeologi vid Lunds universitet

Jenny Albani arbetar vid Institutionen för kultur och estetik.

Det kallas tillgänglighet

Automatiska dörröppnare, talande hissar och tydliga ledstråk. Det är några insatser på universitetet som har förbättrat tillgängligheten för anställda med funktionsnedsättning.

TEXT ANNIKA HALLMAN | FOTO NIKLAS BJÖRLING

DET GÄLLER ATT placera rollatorn rätt så att den inte slås omkull när glasdörren öppnas automatiskt. Jenny Albani vet av erfarenhet. Hon skjuter fram rollatorn och placerar den till höger om dörren, den får precis plats innan en trappa tar vid.

– Det finns knappt någon marginal här, men det går som tur är, säger hon.

Jenny Albani arbetar som datasystem-administratör vid Institutionen för kultur

och estetik, hennes arbetsrum ligger på första våningen i tegelbyggnaden nära tunnelbanan i Frescati. Om hon ska till ett möte i en annan del av byggnaden kan hon behöva använda fyra olika hissar.

– Jag får starta en halvtimme innan mötet börjar för att hinna.

Att det tar tid beror på att Jenny Albani har en fysisk funktionsnedsättning.

– Jag har MS, det är en kronisk sjukdom

som gör att jag successivt får svårare att röra mig. Tidigare räckte det att jag hade en käpp för att kunna ta mig fram, men de senaste åren har jag behövt använda rollator, ibland behöver jag rullstol.

Trots begränsningarna i att förflytta sig trivs hon med arbetet och att vara bland kollegorna på institutionen, hon vill inte arbeta hemifrån.

– Den sociala aspekten av arbetet är viktig för mig och för många med funktionsnedsättning, jag vill inte bli för isolerad.

När det gäller tillgängligheten på universitetet har mycket blivit bättre de senaste åren anser hon.

– Det har installerats fler automatiska dörröppnare i lokalerna, men färdtjänstbilar har fortfarande svårt att hitta eftersom det saknas skyltning.

En utmaning är att avstånden är stora mellan olika byggnader på Frescati.

– Miljön är ju som den är, men en idé skulle kunna vara att få hjälp med transporter inom området. Det skulle också vara bra med en samordnare och att hemsidan blir mer uppdaterad med information till anställda med funktionsnedsättning.

Ger råd till studenter och lärare

En som länge har arbetat med tillgänglighet inom universitetet är Kjell Johansson, pedagogisk konsult på Studentavdelningen när det gäller frågor om synnedsättning. Från sitt arbetsrum i Studenthuset ger han råd om hur man kan lösa saker praktiskt i undervisningen.

– Jag kan hjälpa till att konvertera studiematerial till ett format som fungerar för

Ibland behöver Jenny Albani rullstol. Fungerande hissar och ramper på arbetsplatsen är avgörande.

Ledstråk med räfflor i stenläggningen förbättrar tillgängligheten för personer med synnedsättning. Kjell Johansson går till Lantis varje dag.

studenter med synnedsättning eller mejla instruktioner som behövs. Det är också lärare som hör av sig för att få råd om hur undervisningen kan läggas upp om de har studenter med synnedsättning, säger han.

Kjell Johansson har själv svårt att se. I datorn som han har framför sig har han ett skärmläsningssystem kopplat till en talsyntes, så att till exempel de mejl han får blir upplästa. Intill det vanliga tangentbordet finns ett tangentbord med punktskrift.

– Jag är inte född blind, men har alltid varit synsvag. Idag ser jag i princip ingenting, men det fungerar bra att jobba och jag tycker att jag fyller en viktig funktion här.

För att kunna stötta i den tillgänglighetsanpassning som pågår har han kontakt med Fastighetsavdelningen och delar med sig av sina erfarenheter. Det kan handla om att skapa tydliga ledstråk inne och ute, att arbeta med kontraster i inredningen och att tänka på detaljer som att ledstänger vid trappor ska gå hela vägen till sista trappsteget, inte bara ta slut mitt i.

– Mycket har införts som fungerar, som ledstråket med räfflor i marken mellan Södra huset och Studenthuset, att det finns talande hissar och fler skyltar med punktskrift. Det finns saker kvar att göra, men det är bra att tillgänglighet kommer in i den allmänna planeringen, det gynnar både anställda och studenter. Med det nya campusområdet i Albano har vi chansen att ta med aspekterna i hela byggprocessen, säger han. ■

”Målet är att riva hindren”

Ytterst handlar det om mänskliga rättigheter. Att alla ska ha möjlighet att besöka universitetet och att arbeta och studera här. I universitetets tillgänglighetsprojekt pågår en kartläggning över vad som kan förbättras.

TEXT ANNIKA HALLMAN

– **HITTILLS HAR JAG** fått ihop en checklista med 80 punkter på vad som behöver göras för att tillgänglighetsanpassa lokalerna vid universitetet. Målet är att vi ska ”riva hindren” och skapa en miljö som stöder alla på universitetet inklusive dem med särskilda behov, säger Frans Lundqvist, arkitekt och projektledare för tillgänglighetsfrågor vid Fastighetsavdelningen.

Han bläddrar igenom högarna av utskrift och Excelark som han har framför sig på bordet, och berättar att det närmast handlar om att få klarsignal så att man systematiskt kan börja inventera. Sedan kan han föreslå förbättringar i allt från den fysiska miljön till olika typer av utrustning i undervisningssalar, så att fler kan få ut mer av undervisningen.

Kartläggningen har pågått sedan hösten 2016. Arbetsnamnet är ”Tillgänglighetsprojektet” och den del som Frans Lundqvist arbetar med gäller den fysiska tillgängligheten i de allmänna, befintliga lokalerna och i utemiljön. Parallellt arbetar han med tillgänglighetsfrågor för de nya lokalerna i Albano.

– Ytterst handlar det om mänskliga rättigheter och om likvärdighet, att alla ska ha möjlighet att besöka universitetet och att arbeta och studera här, säger han.

Som utgångspunkt i kartläggningen finns FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som ratificerades av Sverige 2008. Som myndighet har universitetet ett ansvar att genomföra funktionshinderspolitiken.

– Det innebär bland annat att undvika att det uppstår diskriminerande situationer för en person som har en funktionsnedsättning. Till exempel kanske man inte har tänkt på att en föreläsare kan sitta i rullstol och behöver en ramp för att komma upp på scenen. Det kan kännas förnedrande om man som föreläsare behöver ta sig in i salen bakvägen, genom ett soprum eller liknande för att hålla ett föredrag, säger Frans Lundqvist.

Dörrautomatik till de flesta hus

Att tillgänglighetsanpassa lokalerna är ett stort arbete och allt i kartläggningen kommer kanske inte att kunna åtgärdas, men en del har redan gjorts.

– Vi har numera dörrautomatik till de flesta hus och har försökt få det tröskelfritt i lokalerna. Hörselslingor har installerats i så gott som alla större föreläsningssalar, men det blir en avvägning mellan vilka behov som är störst och vilka resurser som finns.

Det fortsatta arbetet med inventeringen kommer att ske under överinseende av Rådet för arbetsmiljö och lika villkor (RALV) som är ett centralt universitetsövergripande råd med uppdrag att verka för jämlikhet, jämställdhet och likabehandling.

– Strategiskt ligger ansvaret för tillgänglighetsfrågor, för såväl anställda som studenter, inom RALV. På ett mer konkret plan ligger ansvaret utspritt beroende på vilka delar av tillgänglighet som avses, säger Clas Hättstrand, prorektor och ordförande i tillgänglighetsgruppen inom RALV.

– Verksamheten styrs också av olika policier och handlingsplaner som rektor fattar beslut om, och där tillgänglighet ingår som en aspekt, som till exempel Arbetsmiljöpolicyn och Plan för lika rättigheter och möjligheter, säger han.

► Behöver du hjälp med tillgänglighetsfrågor som anställd kan du vända dig till prefekten eller motsvarande chef på din institution eller avdelning.

Tillgänglighet på webben förbättras

I ARBETET MED tillgänglighet ingår också att informationen på webbplatser ska fungera för alla användare, något som är en del i det pågående projektet Webb2021 – att ta fram nya mallar för publiceringsverktyget.

– Vi har sedan universitetet fick ett centralt webbpubliceringsverktyg löpande försökt förbättra tillgängligheten, men vi kommer i och med Webb2021 på ett mer genomgripande sätt ta oss an utmaningen att göra våra webbplatser tillgängliga. Det kommer att både kräva teknisk utveckling men också redaktionella insatser i hur man utformar innehållet på webben, säger Jan Löf, gruppleadare för marknadskommunikation vid Samverkansavdelningen.

Tillgängligheten på webbplatsen är också något som är aktuellt i och med EU:s webbdirektiv som reglerar tillgängligheten i digital informationsspridning.

– Denna lag innebär att alla offentliga myndigheters webbplatser är ålagda att uppfylla specifika tillgänglighetskrav från och med september 2020, säger Jan Löf.

ANNIKA HALLMAN

Färre unga studerar vidare direkt efter gymnasiet

ANDELEN UNGA som börjar studera på universitet eller högskola direkt efter gymnasiet har minskat tre år i rad, skriver UKÄ i ett pressmeddelande. Under 2016 minskade andelen 19-åringar som inlett högskolestudier till 12,8 procent. Det visar en sammanställning från Universitetskanslersämbetet, UKÄ.

UKÄ har undersökt de regionala skillnaderna 2016 och kommit fram till att de är stora. I Stockholms län hade exempelvis drygt hälften, 50,7 procent, av 24-åringarna påbörjat högskolestudier. Det kan jämföras med Jämtlands län där drygt 33,0 procent börjat studera. På kommunnivå är skillnaden ännu större.

I kommunen med högst andel, Danderyd, påbörjade 81,3 procent en högskoleutbildning, medan andelen var 16,0 procent i den kommun som hade lägst övergång.

Vad gäller de något äldre ligger siffran stabilt sedan 2013, 43,5 procent av 24-åringarna hade påbörjat högskolestudier 2016.

Forskarpråket allt krångligare

VETENSKAPLIGA ARTIKLAR är inte skrivna för att vara lätlästa, men det har blivit svårare och svårare att förstå dem, enligt en ny studie från Karolinska Institutet som publiceras i den vetenskapliga tidskriften eLife. Fyra doktorander vid KI undersökte 700 000 abstracts från 1881 till 2015.

– Vi såg en stark trend som visade att vetenskapliga texter har blivit svårare att läsa från 1800-talet till idag. Samtliga 12 forskarfält uppvisade denna trend, men det fanns skillnader i magnitud, säger William Hedley på Karolinska Institutets webb.

Thompson har genomfört studien på sin fritid tillsammans med Pontus Plavén-Sigray, Granville Matheson och Björn Schiffler, doktorander vid institutionen för klinisk neurovetenskap på Karolinska Institutet.

Att språket blir svårare skulle kunna bero på att forskningen blivit mer komplicerad, men studien visar att det även blivit vanligare med en vetenskaplig jargong där det används krångliga ord som inte är facktermer.

Finsk litteratur i fokus

POESI, UNGDOMSLITTERATUR och deckare. Det blir den skönlitterära mixen när de tre finländska författarna Sanna Karlström, Markku Karpio och Christian Rönnebacka medverkar vid ett litteratur- respektive översättarseminarium den 15–16 november. Evenemanget är en del i hundraårsfirandet av Finlands självständighet som pågår under 2017 och bakom initiativet står Institutionen för slaviska och baltiska språk, finska, nederländska och tyska i samarbete med Finlandsinstitutet och Finlands författarförbund.

Den 15 november medverkar författarna på Finlandsinstitutet, i ett seminarium öppet för allmänheten, dagen efter blir det en fördjupning i konsten att översätta finsk skönlitteratur till svenska.

– Våra studenter kommer att få i uppgift att översätta några av författarnas texter och vid seminariet kommer vi att prata om vilka svårigheter de har stött på. Författarna medverkar och kan komma med synpunkter, säger Outi Oja, universitetslektor i finska och finsk litteratur och en av dem som håller i arrangemanget.

– Förhoppningen är att fler studenter ska bli intresserade av att bli översättare av finska

FOTO ARTTO WIIKARI

Sanna-Karlstrom

Markku Karpio

FOTO KAROLINA EK

skönlitterära verk, säger hon.

Hon tycker att hundraårsjubileet är ett bra tillfälle att lyfta fram aspekter av Finland som inte alltid får uppmärksamhet.

– I maj hölls ett heldagsseminarium på universitetet som var givande. Det handlade om allt från det finska språkets rötter, mångsidigheten i ungdomars språkliga vardag i östra Helsingfors och kontakterna mellan Sverige och Finland under medeltiden. För att bara nämna några exempel, säger Outi Oja.

ANNIKA HALLMAN

► För den som vill veta mer om evenemanget går det bra att kontakta Outi Oja på: outi.oja@finska.su.se

Fortsatt snedrekrytering till universitetet

Stockholms universitets studenter har högutbildade föräldrar. Åtminstone jämfört med genomsnittet i Stockholms län.

ÄVEN OM ANDELEN studenter med utländsk bakgrund liknar det omgivande samhället finns det stora skillnader mellan olika typer av utländsk bakgrund. Och variationen är stor mellan olika utbildningar.

– Vi kan nu gå från antaganden till att se hur det verkligen ser ut bland studenterna, säger Faezeh Khalaji vid Studentavdelningen. Hon har genomfört studien ”En kvantitativ kartläggning av nybörjarstuderande vid Stockholms universitet, läsåren 2010/11–14/15, avseende föräldrarnas utbildningsnivå och utländsk bakgrund”.

– Juristutbildningen har exempelvis studenter med högst utbildningsbakgrund medan lärarutbildningen ligger närmare genomsnittet för hela Sverige, säger hon.

– Tack vare den här kunskapen kan vi göra mer riktade insatser för att bredda rekryteringen till universitetet.

I universitetets åtgärdsplan för 2017/18 ingår att universitetet ska utarbeta en strategi för breddad rekrytering och breddat deltagande av studenter. Kartläggningen är en del i det pågående arbetet som leds av Jonas Ebbesson, Juridicum. I strategigruppen ingår representanter för de båda akademiska

områdena, Studentavdelningen, Centrum för universitetslärarutbildning och studenter. Strategin ska vara klar under vårterminen 2018.

– Även om andelen studenter med utländsk bakgrund motsvarar befolkningen i länet finns det underrepresentation från vissa länder och överrepresentation från andra. Intressant nog kan det skilja stort mellan grupper från samma region, som mellan Bosnien och forna Jugoslavien, där bosnisk bakgrund är överrepresenterad bland studenterna och jugoslavisk underrepresenterad, säger Faezeh Khalaji.

– Viktigt att komma ihåg är att utbildningsbakgrund och andel studenter med utländsk bakgrund varierar mycket mellan utbildningsområden och inom utbildningar.

Undersökningen om föräldrarnas utbildningsnivå omfattar 73 000 studenter och utländsk bakgrund 84 000. Den är rent statistisk och baseras alltså inte på enkäter eller fångar upp studenternas åsikter och attityder. Studenternas bakgrund har undersökts på både fakultets- och institutionsnivå. Mer om rapporten finns att läsa på webben.

KARIN TJULIN

Nytt verktyg mäter forskningen genomslag

Hur mycket har din forskning uppmärksammats av andra? Biblioteket har nu verktyg på prov som hjälper dig att mäta genomslaget.

TEXT ANNA-KARIN LANDIN

VIA ALTMETRIC EXPLORER for Institutions kan forskare och andra få ett mått på hur mycket uppmärksamhet vetenskapliga artiklar fått utanför vetenskapliga tidskrifter. Till skillnad från verktyg som mäter citeringar samlar och registrerar Altmatic uppmärksamhet i populärvetenskapliga kanaler, som nyheter och sociala media. Omnämningar i olika kanaler viktas till en poäng, en så kallade "Altmatic Attention Score". Under 2017 finns verktyget tillgängligt för alla vid Stockholms universitet.

Poängen är ett mått på hur uppmärksam forskning blir utanför forsknings-samhället. Det är svårt att direkt jämföra genomslaget för olika artiklar, eftersom verktyget blandar kanaler som är väldigt olika varandra. Till exempel kan en artikel som fått stort genomslag på Twitter få en hög poäng trots att den inte blivit omskriven i tidningar. En annan artikel kan få mycket uppmärksamhet i media och därigenom en hög poäng, trots att den inte spridits alls i sociala medier. I verktyget går det att gå in och se detaljerad information om var poängen kommer från och exakt var forskningen uppmärksammats.

– Ibland försöker Altmatic att jämföra äpplen och päron. Det blir inte helt korrekt att rangordna publikationer genom poängen, men det är ett spännande verktyg för att spåra uppmärksamhet, säger Gabor Schubert, utredare vid Stockholms universitetsbibliotek.

Ett annat verktyg som också finns på prov under 2017 är Grow Kudos, ett digitalt verktyg för att öka möjligheten att maximera

räckvidden och effekten av att kommunicera dina publikationer. I verktyget förklaras publikationer med ett enkelt språk, och kan länkas och delas i sociala medier och olika nätverk.

På Stockholms universitetsbiblioteks webb kan du läsa mer om Altmatic Explorer for Institutions och Grow Kudos. Tillgång till verktygen är gratis för att söka enstaka artiklar. Det är de större analyserna, till exempel jämförelser, som är möjliga med abonnemanget som nu finns tillgängligt. I slutet av året kommer biblioteket att utvärdera användbarheten och intresset för att se om abonnemangen förlängs. ■

Mest poäng totalt

Den artikel som fått högst Altmatic Attention Score (1313) där en forskare vid Stockholms universitet är första författare är Planetary boundaries: Guiding human development on a changing planet. Medverkande forskare från SU är Will Steffen, Johan Rockström, Sarah E. Cornell, Ingo Fetzer, Reinette Biggs, Cynthia A. de Wit, Carl Folke och Belinda Reyers. Science Vol 347, Issue 6223, 13 februari 2015.

Topplista på Altmatic Attention Score för artiklar publicerade 2016 där någon av författarna finns vid Stockholms universitet:

1. Genomic and archaeological evidence suggest a dual origin of domestic dogs. Science Vol 352, Issue 6290 3 juni. Forskare från SU: László Bartosiewicz
2. Genes as Cues of Relatedness and Social Evolution in Heterogeneous Environments. PLoS Computational Biology 24 juni. Forskare från SU: Olof Leimar
3. Job insecurity and risk of diabetes: a meta-analysis of individual participant data. Canadian Medical Association Journal vol. 188 no. 17–18 6 december. Forskare från SU: Anders Knutsson, Eleonor I. Fransson.
4. Armed-conflict risks enhanced by climate-related disasters in ethnically fractionalized countries. Proceedings of the National Academy of Sciences vol. 113 no. 33 16 augusti. Forskare från SU: Jonathan F. Donges.
5. No insulating effect of obesity. American Journal of Physiology: Endocrinology & Metabolism vol. 311 no. 1, 5 juli. Forskare från SU: Alexander W. Fischer, Robert I. Csikasz, Gabriella von Essen, Barbara Cannon, Jan Nedergaard.

FOTO LINNA ENELL

ForskarFredag 2017

DEN 29 SEPTEMBER anordnades ForskarFredag på AlbaNova. ForskarFredag är en vetenskapsfestival med ett stort utbud av forskarpresentationer, shower, dialoger och många prova-på-experiment.

ForskarFredag vänder sig främst till de som går i nian och på gymnasiet samt till en intresserad allmänhet. Liksom tidigare år arrangerar SciLifeLab aktiviteter och under eftermiddagen avgörs Stockholms delfinal i den rikstäckande tävlingen Forskar Grand Prix. Nytt för i år var att det även gick att besöka AlbaNova på kvällen.

ForskarFredag vill lyfta upp vardagsnära och aktuell forskning för att skapa dialog mellan forskare och allmänheten och arrangeras i Stockholm av Vetenskapens hus tillsammans med SU, KTH och KI. Evenemanget är en del av European Researchers' Night som uppmärksammas i över 300 städer och när över en miljon besökare i Europa den sista fredagen i september.

Stockholms universitet bäst i Sverige inom juridik och humaniora

I TIMES HIGHER EDUCATIONS världsrankning inom olika ämnesområden som har presenterats under hösten har Stockholms universitet fått följande placeringar:

Inom juridik (Law) placeras Stockholms universitet på plats 45 och inom humaniora (Arts & humanities) på plats 82, båda placeringarna är bäst i Sverige.

Inom Samhällsvetenskap (Social sciences) är placeringen 76 och inom ekonomi (Business and economics) hamnar Stockholms universitet i intervallet 101–125, vilket också är den bästa placeringen bland svenska lärosäten.

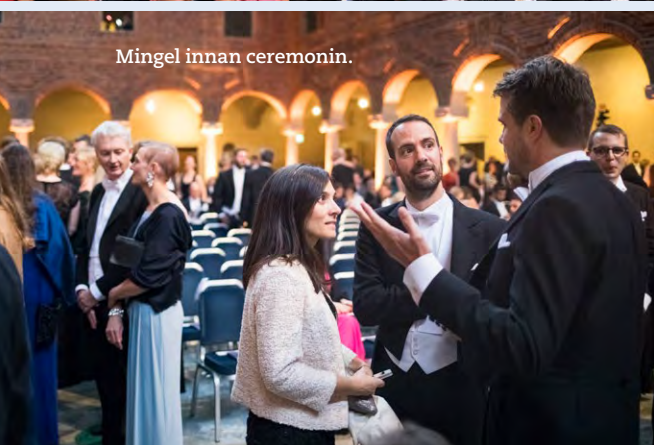
Ämnesrankningen som genomförs av Times Higher Education (THE) använder samma indikatorer som THE har i sin globala universitetsrankning. THE rankar universitet utifrån hur de presterar inom undervisning, forskning, kunskapsöverföring och internationell genomslagskraft. I ämnesrankningen används särskilt kalibrerade viktningar för att passa respektive område.

Lilian Thuram, Ansgar Nünning och Susan Faludi knäböjer i Stadshuset.

I Blå Hallen

Mingel innan ceremonin.

Jenny White.

Bankett i Gyllene salen.

Champagne efter ceremonin.

Högtidlig tradition med oväntat inslag

TEXT HELENE KOMLOS GRILL | FOTO NIKLAS BJÖRLING

FREDAGEN 29 SEPTEMBER var det dags för Stockholms universitets årliga promotions- och installationshögtid i Stockholms stadshus. Nya professorer installerades och nya doktorer promoverades. Dessutom promoverades sju jubeldoktorer och nio hedersdoktorer. Vid högtiden delades det pedagogiska priset ut till en lärare från varje fakultet. Professor Jenny White från Institutet för Turkietstudier höll installationsföreläsningen på temat ”Patterns in Turkish culture”.

Forskningens och högre utbildnings betydelse i samhället

I sitt inledande tal gratulerade rektor Astrid

Söderbergh Widding alla mottagare och tackade dem för deras viktiga bidrag till forskningen, universitetet och samhället. Hon betonade vikten av internationalisering och lyfte fram några av de internationella samarbeten som universitetet är delaktigt i.

– Vi behöver forskning och högre utbildning inte bara för att främja framtida innovation, utan framför allt i dess egen rätt: för att Europa ska kunna utvecklas och bidra till global utveckling i enlighet med den vision och de värden som en gång lagts fast för den europeiska unionen: för rationalitet och kunskapsökande, för högre utbildning och excellent forskning, för samverkan och medborgerlig delaktighet.

Uppmärksamman manifestation av hedersdoktorer

De tre hedersdoktorerna i humaniora Lilian Thuram, Susan Faludi och Ansgar Nünning väckte internationell uppmärksamhet genom att delta i den protest mot rasism som pågår inom sportvärlden för tillfället. Efter att de mottagit utmärkelsen ställde sig alla tre på knä för att manifesteras en samhörighet för jämlikhet. Det var viktigt att göra detta vid den akademiska högtiden, menade Lilian Thuram.

– Att vara här idag, för att få denna doktorsutmärkelse, är också att visa att kampen börjar med idrottsmännen, men kampen måste vinnas på den intellektuella arenan. ■

Se filmen från högtiden på su.se/play

Mer än högtid för hedersdoktorer

I vanlig ordning var det ett späckat program för många av de hedersdoktorer som besökte Stockholm i samband med promotionshögtiden.

TEXT HELENE KOMLOS GRILL & ANNA-KARIN LANDIN

VISSA VAR LÅNGVÄGA gäster som rest över Atlanten för att delta, medan andra finns nära universitetet i vardagen. Många hedersdoktorer höll föreläsningar och för ovanlighetens skull höll två av dem en föreläsning tillsammans. Lilian Thuram och Johan Kuylenstierna möttes i ett samtal på temat "Kan vi vara klimatflyktingar i morgon?". Lilian Thuram är tidigare fotbollsstjärna och jobbar för att motverka rasism. Johan Kuylenstierna är naturgeograf och Vd för Stockholm Environment Institute.

Johan Kuylenstierna började samtalet med att berätta varför han helst inte använder begreppet klimatflykting. Klimat kan vara en anledning till migration, men inte den enda anledningen.

– Vi har klimatrelaterade problem i områden människor inte flyr från också, vi måste förstå korrelationen till andra problem, som fattigdom, sade Johan Kuylenstierna.

Lilian Thuram fortsatte diskussionen med att tala om hur det redan idag finns människor som påverkas av klimatförändringar men inte har möjlighet att flytta.

– Bara en minoritet kan lämna områden med naturkatastrofer, de flesta måste leva med klimatförändringarna, sade han.

Han fortsatte med paralleller till framtiden, när hela jorden är påverkad, vilka har då möjlighet att fly? Båda hedersdoktorerna var överens om att rika länder som Frankrike och Sverige har ett stort ansvar för klimat och hur resurser fördelas.

Föreläsning om medier och kvinnohat

Hos Institutionen för mediastudier höll journalisten och författaren Susan Faludi en föreläsning på temat "Nya medier – ny misogyni?". Hon började med en historisk tillbakablick på kvinnor inom journalistiken och pratade sedan om vad som hänt när jour-

nalistiken blev digital och nya medier växte fram. I början fanns en förhoppning om att nya medier skulle stärka kvinnors rättigheter.

– Men på några få år blev digital journalistik ett manligt rike, sade Susan Faludi.

– Det är värre än bara nya medier, samma gamla kvinnohat. Hos gammalmedia fanns åtminstone en struktur, men hur kommer man åt miljoner troll?

Susan Faludis egen strategi för att hantera hatet är att ignorera det, hon läser inte vad som skrivs om henne och använder inte sociala medier.

"Rörande och omtumlande"

Övriga hedersdoktorer som höll föreläsningar var Magdalena Titrici, som talade om "Hydrothermal Carbon Nanocrystals: The new generation of fluorescent nanomaterials and metal free photocatalysts", och Gerard van der Geer som medverkade i ett kollokvium hos Stockholms matematikcentrum.

Efter ceremonin där hedersdoktorerna mottog sina nya titlar, sa Lilian Thuram:

– Det är väldigt rörande och omtumlande också, en underbar uppmuntran till det arbete jag gör i stiftelsen och jag känner att jag nu har ett ansvar att inte svika Stockholms universitet och de människor som gav mig denna ärofulla doktorstitel. ■

FOTO ANNA-KARIN LANDIN

SUSAN FALUDI föreläste hos Institutionen för mediastudier på temat "Nya medier – ny misogyni?"

FOTO ANNA-KARIN LANDIN

MÅNGA TOG CHANSEN att prata med de nya hedersdoktorerna vid föreläsningarna. Lilian Thuram stannade kvar efter samtalet med Johan Kuylenstierna, för att prata med studenter och andra i publiken.

FOTO ANETTE GÄRDEKLINT SYLLA

LILIAN THURAM passade på att besöka Tensta och projektet Nyhetsbyrån, ett samarbete mellan Institutionen för mediastudier, Tensta konsthall, Konstfack och StreetGäris. Nyhetsbyrån jobbar för att nyansera bilden av förorten. Deltagarna är unga mellan 18 och 26 med ambitioner att förnya journalistiken. På bilden från vänster: Samson Berhane, Tomas Amanuel, Ailin Moaf Mirlashari, Hedvig Wiezell, Alex Berhane, Lilian Thuram, Mohammed Hashim Jama, Sumaya Okasha, Luis Gaitan Flores.

Arbetsplatsen

Var vi jobbar påverkar också hur vi jobbar. I det här numret tar vi ett grepp om arbetsplatsen, närmare bestämt kontoret. Titta in hos Fastighetsavdelningen i deras nya aktivitetsbaserade kontor, och läs om forskning om kontor, hälsa och framtiden.

Åsa Behring och Monica Raninen vid skåpen.

Pilot för nytt kontor och arbetsätt

Våning 6 i F-huset ser inte längre ut som förut. Fastighetsavdelningens nya kontor i Södra huset är ett pilotprojekt för hur arbetsplatser kan komma att utformas framöver.

TEXT ANNA-KARIN LANDIN | FOTO NIKLAS BJÖRLING

UTIFRÅN SER DET UT likadant, men inne på F6 är det inte är samma långa korridorer med cellkontor som i många övriga delar av huset. Det är öppet, annorlunda lösningar, många olika typer av rum och skrivbord. När Fastighetsavdelningen och Tekniska avdelningen slogs ihop satt de på helt olika platser och lokalerna var i behov av renovering. De behövde gemensamma lokaler och samtidigt togs chansen att utforska hur kontor kan se ut i framtiden. Det aktivitetsbaserade kontoret har kommit till Stockholms universitet.

– Det kommer bli stora omflyttningar i och med att vi tar Albano i bruk, och många av våra lokaler har ett stort renoveringsbehov. Det här projektet är en pilot i alternativa kontorslösningar och hur en modernisering av Södra huset kan göras, säger Marie-Louise Edwin, projektledare vid Fastighetsavdelningen.

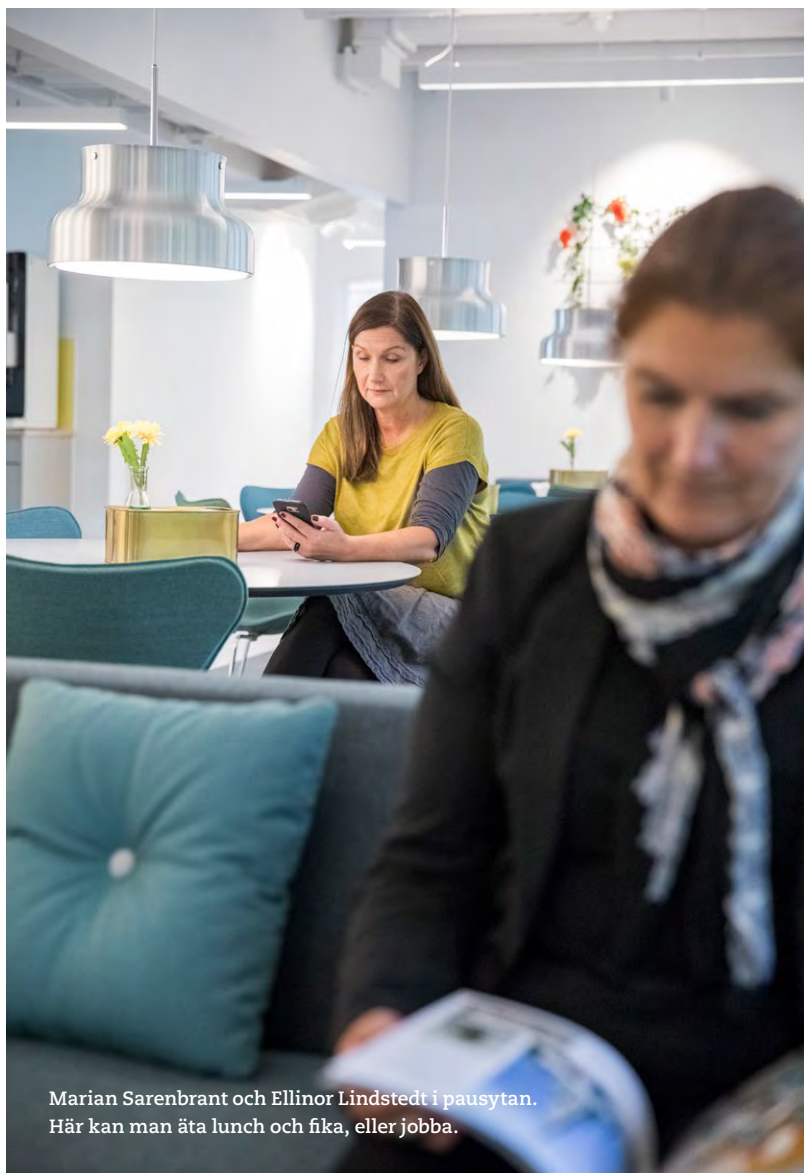
Ett aktivitetsbaserat kontor innebär att arbetsplatsen för stunden väljs utifrån vilka arbetsuppgifter som ska utföras och vilken miljö som passar arbetet. Medarbetarna vid Fastighetsavdelningen har nu inga egna rum och inte heller ett eget skrivbord. I stället finns det en mängd olika platser att jobba på. Öppna lösningar med skrivbord, rum för enskilt arbete, små och stora mötesrum, ett bibliotek och mycket mer. På skyltar står vilken zon du befinner dig i. Gul zon är till exempel till för tyst enskilt arbete, och grön för enskilt arbete där det är okej med samtal och att svara i telefon.

– Att få möjligheten att utmana ett traditionellt sätt att utforma kontorslokaler och att dessutom få utforska hur Södra husets kan byggas om har varit en tanke sedan länge, och nu är det verklighet. Vi har jobbat

intensivt med att kartlägga avdelningens uppdrag och medarbetarnas arbetsuppgifter, det vill säga vad vi gör, hur ofta vi gör det och var vi helst vill göra det. Resultatet är att vi nu har lokaler som är bättre utformade efter de arbetsuppgifter vi faktiskt utför under en arbetsdag, och som främjar ett ännu närmare samarbete på avdelningen. Vi kommer nu att noga följa upp hur väl lokalerna stödjer vårt arbete, för att ta tillvara de goda erfarenheterna i kommande projekt, säger Lena Lundqvist, chef på Fastighetsavdelningen.

Flera andra verksamheter har redan varit på studiebesök i det nya kontoret. Marie-Louise Edwin poängterar att kontoret dock inte är någon standardlösning. Ett aktivitetsbaserat kontor behöver anpassas utifrån verksamhetens behov. Innan ombyggnationen påbörjades gjordes flera enkäter om vad som fungerade bra och dåligt i nuvarande kontor. Det gjordes också beläggningsmätningar för att se hur ofta arbetsplatser stod tomma, vilket visade sig vara ofta.

Kontoret är byggt för upp till 60 personer. Just nu har 45 personer sin huvudsakliga arbetsplats på F6, så det finns utrymme för fler utan ombyggnationer. Antalet sittplatser är 147 varav 29 vid arbetsbord och 40 i mötesrum. På samma yta fanns tidigare 35 cellkontor och ett par mötesrum.

Marian Sarenbrant och Ellinor Lindstedt i pausytan. Här kan man äta lunch och fika, eller jobba.

Marie-Louise Edwin i biblioteket.

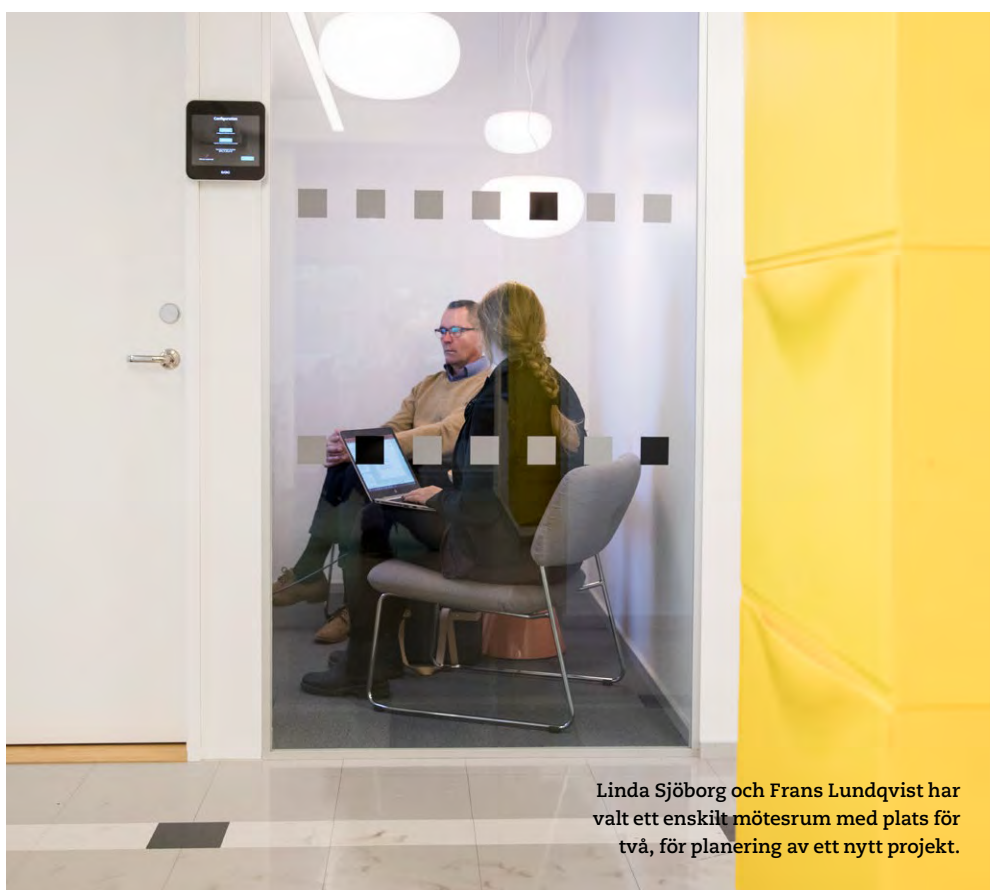
”Vi hoppas att fler ska bli nyfikna på denna typ av arbetssätt.”

– Vi får så mycket mer på samma yta. Dessutom har vi fått ytor som vi inte hade förut, som ett trivsamt bibliotek, lounge, fler mötesrum och mycket annat, säger Marie-Louise Edwin.

Medarbetarna fick komma med önskemål och vara med i designprocessen. Många efterfrågade tysta platser och därför finns det många sådana. Efter ett halvår kommer det nya kontoret att utvärderas för att se om det behövs några förändringar. De som är på plats när Universitetsnytt besöker kontoret tre dagar efter inflytt är positiva till förändringen. ”Nytt och fräscht”, ”kul och jättefint” är några av omdömena från Fastighetsavdelningens medarbetare. Men det finns de som varit mer tveksamma.

– Många tycker det är jättefint, men en del har av naturliga skäl varit lite vilsna och undrar hur de ska bete sig. Innan flytten fanns också en viss oro och vi har öppnat för att alla ska få prata om den och vilka speciella behov de har. Det är viktigt att få information och inflytande i en sådan här process, säger Marie-Louise Edwin.

– Vi har hittat en modell för utveckling av Södra husets kontorsytor och har nu en prototyp med lösningar för till exempel väggar, glaspardier och golv. Belysning, akustik och ventilation har förbättrats avsevärt. Vi hoppas att fler ska bli nyfikna på denna typ av arbetssätt, säger Marie-Louise Edwin ■

Linda Sjöborg och Frans Lundqvist har valt ett enskilt mötesrum med plats för två, för planering av ett nytt projekt.

FOTO EVA DALIN

Så påverkar kontoret hälsan

ARAM SEDDIGH skrev sin avhandling vid Stressforskningsinstitutet om kontor, hälsa och effektivitet. Nu jobbar han som konsult och stöttar organisationer som ser över arbetssätt och arbetsmiljö.

Forskningen finns i bakgrunden men numera blir det mycket praktiskt arbete och projektledning. Organisationerna har ofta flera olika drivkrafter till förändring, det kan till exempel vara behov av fler mötesrum inom samma yta eller att det ska vara lättare att jobba i olika projektgrupper. Ordet som ofta dyker upp är flexibilitet.

I sin avhandling studerade Aram Seddigh hur olika typer av kontor och arbetssätt påverkade hälsa och effektivitet. Han fann att både arbetsuppgifterna och kontorstypen hade betydelse för stress och störningar i arbetet. I en studie fick deltagarna göra ett kognitivt test under tysta förhållanden, och under sin normala arbetssituation. Ju större landskapet var, desto sämre var prestationen. Men medan andra delstudier visade positiva fördelar med cellkontor, var prestationen vid det kognitiva testet låg.

– Jag tror det beror på att man inte tar tillfället i akt att avskärma sig och skapa en ostörd miljö. Datorn plingar till och på många platser finns en policy med öppna dörrar, säger Aram Seddigh.

– I både mina och andras artiklar har det påvisats stress och buller i öppna kontorslandskap. Det är en arbetsplats som erbjuder varken möjlighet till fokus eller interaktion.

Kontorsmiljöer som på bästa sätt underlättar att utföra jobbet ser han ytterst som en fråga om Sveriges konkurrenskraft. Den psykiska ohälsan ökar och många sjukskrivs av stressrelaterade problem samtidigt som det finns en brist på kvalificerad arbetskraft.

Hur vill du att din egen arbetsmiljö ska vara?

– Jag är väldigt mobil och var det som forskare också. Jag har min bärbara dator. Jag är väldigt nära att gå ut officiellt med att jag ska vara helt pappersfri. Papper och böcker skapar bundenhet.

Liksom andra forskare poängterar Aram Seddigh att det inte finns en lösning som passar alla.

– Många organisationer går in i en förändring av ekonomiska orsaker, men det måste investeras. Du kan inte bara ta bort skrivborden och tro att folk blir mobila. Arbetet måste vara i centrum.

ANNA-KARIN LANDIN

Kontorsforskaren om framtiden

Hur ser framtidens kontor ut? Det är ett av spåren i Susanna Toivanens forskning. Hon tror att ute snart kan vara inne.

TEXT ANNA-KARIN LANDIN | FOTO NIKLAS BJÖRLING

SUSANNA TOIVANEN har flera arbetsplatser. En i Västerås vid Mälardalens högskola, där hon nyligen blivit professor, en vid Sveaplan på CHES (Centre for Health Equity Studies), där hon jobbar 20 procent, och en hemma. På så sätt är hon den moderna flexibla kontorsarbetaren.

– Jag har gått över till väldigt flexibelt arbetssätt. Jag behöver inget eget rum, men jag har förståelse för att vissa behöver det, säger Susanna Toivanen.

Vid CHES handlar hennes forskning om

ojämlikhet i hälsa och arbetslivet, just nu om småföretagare. Generellt har företagare bättre hälsa än anställda, men i områden som transport och handel betydligt sämre. Den som har enskild firma är extra utsatt, och steget till akademien är inte så stort som man kan tro.

– Det finns starka likheter mellan att vara entreprenör och forskare. Det är ett fantastiskt jobb men ingen trygghet. Lyckas man dra in miljoner är man alltid välkommen, lyckas man inte kan det uppstå arbetsbrist. Det skulle behövas mera forskning om

Det perfekta kontoret finns, men det ser inte likadant ut för alla.

DET MENAR CHRISTINA BODIN

DANIELSSON, kontorsforskare och arkitekt. Kontoret påverkar hur du mår och hur du jobbar, det är Christina Bodin Danielsson övertygad om efter många år av forskning. Förutom att vara forskare vid KTH och Stressforskningsinstitutet är hon också praktiserande arkitekt med inriktning mot kontor.

– Miljöfaktorer vi omger oss med hemma har en helt annan påverkan på kontoret. Det är ett annat sammanhang och en hierarkisk miljö, det påverkar oss både medvetet och omedvetet. Kontoret har som uppgift att stödja kommunikation och

koncentration. Stöds inte det blir jobbet inte gjort, säger Christina Bodin Danielsson.

Negativ påverkan av kontorsmiljön kan leda till stress och sämre hälsa. I en av Christina Bodin Danielssons studier visade sig traditionella kontorslandskap leda till ökad sjukfrånvaro på kort tid. För kvinnor ökade även långtidssjukfrånvaron. Faktorerna skulle kunna vara till exempel stressrelaterade, som ljud, eller en ökad risk för infektioner. Å andra sidan visade en annan av hennes studier att relationen till chefen blir bättre när alla sitter tillsammans. De som sitter i delat rum med en eller två andra hade sämst relation till sina chefer,

forskarens arbetssituation, säger Susanna Toivanen.

Det andra spåret i forskningen, framtidens kontor, kom hon in på 2010. Genom programmet Flexit, finansierat av Riksbankens Jubileumsfond, började Susanna Toivanen forska utanför akademien. På byggföretaget NCC utforskade hon hur framtidens kontor ska se ut, hur det ska byggas. Det fanns kollegor som höjde på ögonbrynen och tyckte hon sålde sig till marknaden.

– Jag kände mig lite som ett ufo på byggföretaget, men vi fick ett bra samarbete. Det är väldigt spännande att få den chansen att påverka. Det är helt okej för mig att ett företag slår mynt av forskningen, bara det börjar pratas om de viktiga frågorna arbetsmiljö och hälsa, säger Susanna Toivanen.

Flex är trenden

Trenden är tydlig, de flesta nya kontor som byggs är flexkontor. Det handlar enligt Susanna Toivanen om att företag vill spara pengar och inte bygga kontor som inte används. Mätningar visar att folk sitter vid sina platser väldigt lite. Det handlar också om hållbarhet, att inte ventileras och värmas upp tomma rum. Utvecklingen går hand i hand med den tekniska utvecklingen – digitalisering och automatisering. Men flexkontor

FAKTA: KONTORSTYPER

Enskilda kontorsrum, cellkontor: 1 person.

Delat kontor: 2–3 personer.

Små öppna kontorslandskap: 4–9 personer.

Medelstora öppna kontorslandskap: 10–24 personer.

Stora öppna kontorslandskap: fler än 24 personer.

Aktivitetsbaserat kontor: Paraplybegrepp för flexkontor och kombikontor, låter aktivitet styra arbetsplats.

Flexkontor: inga personliga arbetsplatser, olika jobbmiljöer inom kontor.

Kombikontor: personliga arbetsplatser, olika jobbmiljöer inom kontor.

är också krävande för arbetsgivaren, IT måste fungera och medarbetarna måste vara med på förändringen om resultatet ska bli lyckat, berättar Susanna Toivanen.

Tillsammans med kollegor i Malmö har Susanna Toivanen studerat den kritiserade byggnaden Niagara vid Malmö högskola. Resultaten publiceras i dagarna och handlar om en mätning av arbetsmiljön före och efter flytten. Studien visar försämringar bland annat i psykosocial miljö, mindre glädje, sämre stöd från chefer och mer jobb hemifrån.

– Hade det förberetts väl skulle det inte blivit så här. Medarbetare visste inte ens vad ett flexkontor var när det var dags. Flex är inte bra när det används på fel sätt, och att peka med hela handen är inte en framgångsfaktor i en förändringsprocess.

Utomhus för hälsans skull

Susanna Toivanen säger att det finns många normer runt hur vi ska jobba, men att de är på väg att luckras upp. Hennes senaste projekt tar kontoret ut ur byggnaden.

– Det finns mycket forskning om naturens positiva effekter på hälsan, och ska man ändå cirkulera kan man gärna gå ut en stund.

Fastighetsföretaget Norrporten har lanserat Sveriges första utomhuskontor i Växjö, och Susanna Toivanen är med och studerar konceptet för att utveckla det. Hur använder folk det, vad skulle kunna förbättras? Framöver vill hon gärna göra en omfattande studie där hon jämför hälsan hos de som regelbundet jobbar utomhus med ständiga inomhusarbetare. Invändningen hon alltid får höra mot utomhuskontor är det svenska klimatet.

– Det är inte frågan om att jobba ute åtta timmar om dagen, kanske räcker det med 20 minuter för att förbättra hälsan. Vi har ur- och skurdagis och alla föräldrar tycker det är fantastiskt att deras ungar är ute. Själva är de inne hela dagarna och undrar varför de är så hängiga, säger Susanna Toivanen.

Oavsett hur den fysiska arbetsmiljön och kontoret ser ut är Susanna Toivanen säker på en sak, det psykosociala måste också fungera.

– Det går att jobba på ett slott och ändå må dåligt. ■

här finns risken att det skapas subkulturer på arbetsplatsen. Bäst känslomässigt hälsa hade de som jobbade i flexkontor eller eget rum.

– Båda dessa kontorstyper medför möjlighet till egen kontroll, säger

Christina Bodin Danielsson.

Flexkontoret har både för- och nackdelar, enligt Christina Bodin Danielsson. Rätt utformat kan det leda till bra arbetsmiljö. En nackdel är att chefer kan tycka det blir svårare att leda personalen. Det har funnits sedan 1990-talet, men gjorde sin stora comeback 2009 sedan en stor australiensisk bank

infört det, och Microsoft följde efter.

– Vi är mitt inne i en trend. Dels är det ett sätt att reducera yta, och ligger också i tiden med digitalisering. Svenskar vill gärna framstå som moderna, det ligger i vår karaktär, säger Christina Bodin Danielsson om det allt mer populära flexkontoret.

Finns den perfekta arbetsplatsen?

– Absolut, men vilken den är beror på organisationen och utformningen. Det finns jättemånga flexkontor med otroligt hög nöjdhet. Det finns också många bra cellkontor. Det är problematiskt ur synvinkeln yta och interaktion, men är otroligt bra för prestation. Det handlar om att möjliggöra koncentration och kommunikation. Det handlar också om att få med medarbetarna och hur duktig arkitekten är. Men hur mycket det än jobbas med förankring är stora öppna kontorslandskap sällan den bästa lösningen.

ANNA-KARIN LANDIN

Var jobbar du bäst?

TEXT ANNA-KARIN LANDIN

FOTO NIKLAS BJÖRLING

FREDRIK VALDESON,
doktorand institutio-
nen för svenska och
flerspråkighet.

– Kombinationen av kontoret och tåget är bäst för mig. Jag pendlar från Uppsala och på tåget har jag en helt avskärmd miljö, inget internet och inga mejl. Att ha det 40 minuter två gånger om dagen är jättebra. På kontoret har jag alla mina böcker och tillgång till kollegor. Att vara på plats i den akademiska miljön ger mycket.

JOAKIM KREUTZ,
docent Statsveten-
skapliga institutio-
nen

– Det beror på vad jag gör. Ibland bäst på kontoret, om jag skriver eller liknande. Då vill jag kunna sprida ut mig med anteckningar och böcker. Jag jobbar också mycket hemifrån när jag skriver. Det funkar bra för mig att också jobba på ett café eller liknande, till exempel om jag läser eller rättar tentor. Jag skapar en liten bubbla mitt bland allt folk och har jag en specifik uppgift är det skönt.

ANNA ÖSTER,
advokat och
timlärare

– Jag har flera arbetsplatser, advokatbyrån på stan, ett kontor vid Södertörns högskola, föreläsningssalar och domstolar. Jag är advokat och undervisar här och vid Södertörn. När jag ska sitta och tänka jobbar jag bäst hemma, i lugn och ro och med hundarna vid mina fötter.

ANN-MARIE LENNDIN, adminis-
trator Romanska och
klassiska institutio-
tionen

– Jag jobbar bara på kontoret, och bäst på mitt rum. Jag tänker att på jobbet så jobbar jag och hemma är jag ledig, jag behöver inte vara tillgänglig jämt. Mitt rum är rörigt men jag gillar det. Utsikten mot Bloms hus är så fin, jag kunde inte önska mig bättre. Jag tror att det är viktigt att ha ett eget rum, att kunna jobba i lugn och ro.

Hej, hallå, goddag eller tjenare?

Catrin Norrby studerar skillnader i samtalsmönster i Sverige och Finland.

Vilka ord använder vi när vi hälsar på varandra på svenska i Sverige och i Finland? Och vilka skillnader och likheter finns mellan sverigefinska och finlandssvenska? Det undersöker språkforskare just nu.

TEXT ANNIKA HALLMAN | FOTO NIKLAS BJÖRLING

SVENSKAN ÄR ETT så kallat pluricentriskt språk, vilket innebär att det talas i flera länder, som i Sverige och i Finland.

– Jag har länge varit intresserad av att studera hur samma språk skiljer sig åt i olika länder. Den språkliga grunden är densamma, men uttrycken kan variera vilket ger perspektiv på interkulturell kommunikation, säger Catrin Norrby, professor i nordiska språk.

– Forskning om pluricentriska språk har tidigare mest fokuserat på språkets formella sida, som skillnader när det gäller till exempel ordförråd och grammatiska konstruktioner. Men vi ville studera hur faktiska samtal går till och hur språket används.

För att kunna studera skillnader i samtalsmönster har forskarna spelat in samtal i liknande miljöer i både Sverige och Finland. Samtalen utspelar sig inom tre olika domäner: service, lärande och vård.

– Vi ville hitta miljöer för samtal som ligger bortom den privata sfären och som många är med om. Inom service fokuserade vi på biljett- och informationsdiskar av olika slag, inom lärande undersöker vi handledningssamtal i högskolemiljöer och när det gäller vård så studerar vi samtal inom hälso- och friskvård.

I en nyligen publicerad studie har forskargruppen undersökt vilka hälsningsfraser som används inom området service i Sverige och Finland. Totalt har man spelat in 1 300 servicesamtal som utspelar sig vid biljettkassor vid teatrar eller sportarenor och vid

informationsdiskar på bibliotek.

– Det är intressant att studera just hälsningsfraser för alla samtal måste öppnas på något sätt, men hur? Hur vi hälsar på varandra är väldigt socialt betingat. En hälsning markerar en viktig startpunkt för samtalet. Om någon till exempel inte hälsar tillbaka så känns det ju ganska märkligt, säger Catrin Norrby.

”Hej” är bashälsningen

Utifrån det videospelade materialet har forskarna sedan undersökt själva hälsningen, om det förekommer tilltal som ”du” eller ”ni”, hur ärendet presenteras och hur samtalet avslutas. De har kunnat dra flera slutsatser.

– Det är helt klart mer som förenar Sverige och Finland än vad som skiljer åt när det gäller hur vi hälsar på varandra. ”Hej” är bashälsningen i båda länderna.

Däremot verkar finlandssvenskan ha fler varianter av hälsningsfraser än vad sverigesvenskan har. I Finland används till exempel hälsningsorden ”moj” och ”mojn” som kommer från finskan, liksom det, i svenska öron, lite mer ålderdomliga ”goddag” som enbart förekommer i de finlandssvenska samtalen, inte i Sverige. ”Hejsan” förekommer däremot mer i Sverige än i Finland och ”tjenare” förekommer enbart i Sverige, inte alls i Finland.

– ”Tjenare” är alltså en typisk svensk markör, och det är mest män som säger det till andra män.

När det gäller tilltal förekom ”ni” i de finlandssvenska samtalen, medan ingen i Sverige sa ”ni” när de hälsade på varandra.

Nästa steg i projektet är att utifrån det inspelade materialet studera vad som sker runt själva samtalen, sådant som blickar och gester, samt att undersöka så kallade kvitteringar, alltså hur människor reagerar och svarar.

Materialet samlas i databas

Med hjälp av Språkbanken i Göteborg kommer allt material sedan att samlas för att bli tillgängligt för framtida forskning.

– En forskare ska till exempel kunna söka på ”goddag” och ”finlandssvenska” och ”svenska Teatern i Helsingfors” och få fram ett resultat som: ”kvinna, 63 år, bor i Helsingfors”. Med en stor databas kan man alltså se intressanta mönster i vilka sorters personer som använder ett speciellt uttryck.

Med forskningen hoppas Catrin Norrby kunna bidra till att visa hur samtal går till i en viss tid och i en viss miljö.

– De säger något om hur vi lever våra liv tillsammans och hur vi interagerar med varandra. Interaktion och samtal är grunden för vår sociala existens, och viktiga utgångspunkter för hur vi förstår oss själva och andra. ■

Fakta: Institutionen för svenska och flerspråkighet har tagit initiativ till forskningsprogrammet om kommunikativa mönster i sverigesvenska och finlandssvenska. Forskningen pågår 2013–2020 och är finansierad av Riksbankens Jubileumsfond. Stockholms universitet samarbetar med universiteten i Helsingfors och Åbo samt med Institutet för språk och folkminnen i Göteborg.

Stora anslag till cell- och partikelforskning

Hur kan cellens mikrokosmos av samverkande proteinmolekyler vara stabilt och fungera så väl som det gör? Hur kan Higgspartikel, mot rådande teorier, vara så lätt? Två forskningsprojekt vid Stockholms universitet som får stöd från Knut och Alice Wallenbergs stiftelse söker svaren.

TEXT KARIN TJULIN | FOTO NIKLAS BJÖRLING & VILHELM STOKSTAD

Mikael Oliveberg.

Sara Strandberg.

Cellernas molekylära liv – live

VI HAR SNART en närmast komplett bild av cellens molekylära maskineri. Frågan är nu hur detta mikrokosmos av samverkande proteinmolekyler kan vara stabilt och fungera så väl som det gör. Mikael Oliveberg och hans kollegor söker efter svaret.

– Det är inte svårt att föreställa sig att systemet ibland havererar och ger svåra sjukdomar som ALS och Alzheimer, det kan det göra på många sätt. Det märkliga är att det fungerar över huvud taget, säger Mikael Oliveberg, professor i biokemi vid Institutionen för biokemi och biofysik.

– Det handlar om miljarders, miljarders processer som sköter sig själva i ett självorganiserande system.

Tidigare har forskare mest studerat detaljer och isolerade processer och den allmänna åsikten har varit att helheten är för svår att förstå. Bara i en mänsklig cell finns det 30 000 olika sorters proteiner, vart och ett med unik funktion, berättar Mikael Oliveberg. Forskarnas

utgångspunkt har därför varit att reglerna som styr i grunden måste vara mycket enkla och stabila, det gäller bara att hitta dem. Under de senaste åren har forskargruppen byggt upp en unik verksamhet där de kan följa proteiners molekylära egenskaper och samverkan i levande celler på atomär nivå.

– Tack vare anslaget på 20 miljoner kan vi nu utveckla metoderna ytterligare och gå djupare. Redan nu ser vi regelmässighet, och kan designa proteiner som betar sig på nya sätt i ett levande system, säger Mikael Oliveberg.

– Vi kan också kvantifiera den underliggande fysiken och det är just det som fascinerar oss mest. Detta är ren grundforskning som förhoppningsvis kan ligga till bas för framtida tillämpningar inom medicin och bioteknik. För hur ska vi effektivt kunna ”bota” molekylära sjukdomstillstånd om vi inte vet hur cellerna fungerar på molekylär nivå? ■

Om anslagen

Knut och Alice Wallenbergs stiftelse delar årligen ut anslag till forskningsprojekt som bedöms hålla högsta internationella klass och ha möjlighet att leda till framtida vetenskapliga genombrott. År 2017 beviljade stiftelsen 560 miljoner kronor till 18 forskningsprojekt. Två av dessa anslag, på totalt drygt 55 miljoner kronor, går till Stockholms universitet. Projekten ”Deciphering the physicochemical codes for cellular function” och ”Solving the Higgs Fine-Tuning Problem with Top Partners” får finansiering på 20 respektive 35,2 miljoner kronor i fem år.

På jakt efter toppkvarkens okända kusin

ETT AV PARTIKELFYSIKENS

största olösta mysterier handlar om hur Higgspartikel, mot rådande teorier, kan vara så lätt. Sara Strandberg och hennes kollegor går på jakt efter nya partiklar som kan förklara Higgspartikelns massa.

– Vi vet i dag vad Higgspartikel väger. Problemet är att om man använder den nuvarande standardmodellen för partikelfysik för att försöka beräkna massan blir den mycket, mycket större än den uppmätta. Det går att finjustera de olika bidragen till massan så att beräkningarna stämmer med verkligheten, men det är osnyggt. Och historiskt sett är finjusteringar ofta tecken på att det är något vi inte fattar, säger Sara Strandberg, Fysikum, ledare för projektet.

Projektet ska därför, utifrån två olika typer av utvidgningar av standardmodellen, leta efter nya partiklar som kan förklara Higgspartikelns ringa massa. Eftersom toppkvarken, en annan elementarpartikel, enligt beräk-

nings sättet i standardmodellen ger störst bidrag till Higgspartikelns massa är forskarnas tanke att fokusera på att leta efter en partnerpartikel till den. Denna ännu så länge okända partnerpartikel är ett slags släkting till toppkvarken.

– Tidigare har teoretiska och experimentella fysiker jobbat var för sig, men nu kommer vi i Stockholm att samarbeta med fysiker i Uppsala och på Chalmers för att leta efter toppkvarkens okända kusin. Vi har också internationella samarbetspartners, säger Sara Strandberg.

Projektets mätdata kommer från ATLAS-experimentet som registrerar protonkollisioner från partikelacceleratorn LHC vid CERN. De svenska forskarna samlar in data tillsammans med andra forskare runt om i världen, men de kommer att analysera dem på nya sätt. ■

Konsten att upptäcka en kvinnlig vikingakrigare

Nyheten att en vikingatida krigargrav på Birka innehöll en kvinna, inte en man, har fått stor uppmärksamhet i internationella medier. Bakom upptäckten finns en forskargrupp med både humanister och naturvetare – ett samarbete som har varit viktigt enligt forskarna.

TEXT ANNIKA HALLMAN | FOTO NIKLAS BJÖRLING

DET MÅSTE VARA någonting speciellt med kombinationen vikingar, kvinnliga krigare och Birka. DNA-studien som visade att skelettet från en vikingatida krigargrav på Birka var en kvinna fick snabbt genomslag i internationella medier. "Iconic Viking grave belonged to a female warrior" rapporterade CNN, "Eh oui, la femme viking a existé!" skrev Le Matin och New York Times publicerade en utförlig artikel med rubriken "A Female Viking Warrior? Tomb Study Yields Clues". Artiklarna är bara ett axplock av de uppemot 400 internationella pressklipp som fanns om nyheten den första veckan efter att pressmeddelandet gick ut i början av september.

– Vi blev lite tagna på sängen av all uppmärksamhet. Det är roligt när ens forskning når ut, men samtidigt blir jag lite förvånad över att det ska behöva bli så stort att en kvinna kan ha haft den här positionen. Jag trodde att vi levde år 2017, säger Anna Kjellström, arkeolog och osteolog vid Osteoarkeologiska forskningslaboratoriet, Institutionen för arkeologi och antikens kultur.

Hon ser lite matt ut där hon sitter med den bärbara datorn uppfälld framför sig i arbetsrummet i Wallenberglaboratoriet i Kråftriket. Det är fredag morgon och en vecka har gått efter att nyheten har briserat. Snart väntar ett skypesamtal.

– Den här typen av publicitet är jag inte van vid, säger hon.

Mejl och samtal från hela världen

Arkeologen Charlotte Hedenstierna-Jonson är den som har lett forskningsstudien *A female Viking warrior confirmed by genomics*, som publicerades i den vetenskapliga tidskriften *American Journal of Physical Anthropology*. Hon blev kontaktad av

omkring 100 nyhetsmedier över hela världen den första veckan.

– Medan jag pratade med en nyhetsbyrå kom det in nya samtal, medan jag svarade på mejl kom det nya mejl. Det är fantastiskt, men också lite krävande, speciellt om det ringer på natten, säger hon.

Efter ett par dagar fick hon tipset att ställa in ett autosvar i mejlprogrammet som förklarade att det kan dröja innan hon hinner

Så här kan graven på Birka ha sett ut där den kvinnliga krigaren begravdes. Gravplanen är skapad av Evald Hansen och baserad på originalplanen från grav Bj 581 från Hjalmar Stolpes utgrävningar på Birka under slutet på 1800-talet (Stolpe 1889).

Forskarna Torun Zachrisson, Anna Kjellström, Maja Krzewinska och Charlotte Hedenstierna-Jonson kallar sig ”järnåldersgruppen” och samarbetet mellan dem har varit en viktig del i forskningen som ledde fram till upptäckten att Birkakrigaren var en kvinna.

svara. Faktum är att resultatet från studien har varit känt ett tag i mindre kretsar, men forskarna hade svårt att få någon tidskrift att nappa.

– Vår studie är ett samarbete mellan genetiker och arkeologer och en sådan artikel har ingen naturlig plattform, den var svår att placera. Därför var vi inte riktigt förberedda på den enorma respons som vi sedan fick, säger Charlotte Hedenstierna-Jonson, numera knuten till Institutionen för arkeologi och antik historia vid Uppsala universitet, men tidigare verksam vid Stockholms universitet.

Undersöker Skandinavien genetiska historia

Tillsammans med Anna Kjellström ingår hon i den så kallade ”järnåldersgruppen” inom Atlas-projektet, ett forskningsprogram som bedrivs gemensamt av Stockholms universitet och Uppsala universitet och som undersöker Skandinavien genetiska historia, bland annat befolkningen på Birka. Projektet finansieras av Riksbankens Jubileumsfond och Vetenskapsrådet. I gruppen ingår både naturvetare och humanister, och det är just den kombinationen som är så givande, menar forskarna.

– Det är väldigt bra för contextualiseringen. Tidigare har arkeologer mest studerat gravarna på Birka utifrån fynden i gravarna, nu ville vi också studera det osteologiska materialet, alltså människobenen, för att kunna fördjupa bilden av vilka de var och hur de levde, säger Anna Kjellström som är specialiserad

på humanosteologi, alltså undersökningen av människoben, och som har arbetat med fyndmaterialet från Birka i flera år.

Samarbetet i gruppen innebär till exempel att arkeologerna väljer ut ett skelett som de är nyfikna på och som behöver undersökas mer ingående, därefter kan en osteologisk undersökning göras för att få fram sådant som ålder, diet, kön, eventuella sjukdomar och skador. Genetikerna kan sedan göra en DNA-undersökning för att ytterligare fastställa sådant som genetiskt arv och kön.

– Den här graven var osteologiskt och DNA-mässigt intressant för att skelettdelarna är så välbevarade, här finns ett höftben och en underkäke och skelettet är ett av få på Birka som har en bevarad ryggrad. Graven är också arkeologiskt intressant för att den är så rik på gravfynd. Det är en så kallad kammargrav, en högstatusgrav som innehåller vapen, säger Charlotte Hedenstierna-Jonson.

Graven från mitten av 900-talet är en av de mest kända gravarna i vikingastaden Birka och upptäcktes i slutet av 1800-talet, då arkeologen Hjalmar Stolpe genomförde omfattande utgrävningar. I graven återfanns svärd, pansarbrytande pilspetsar, brädspel

och resterna av två hästar – allt tecken på att graven tillhörde en professionell vikingatida manlig krigare.

Men som osteolog reagerade Anna Kjellström på att skelettdelarna som tillhörde graven var så lätta och visade feminina drag.

– Enligt min tolkning så är det här en

» Det är roligt när ens forskning når ut, men samtidigt blir jag lite förvånad över att det ska behöva bli så stort att en kvinna kan ha haft den här positionen.

kvinna. När jag presenterade det på en konferens för något år sedan så förstod jag inte att det var så laddat, men en del forskare reagerade redan då och tyckte att det måste vara fel, medan andra tyckte att det var jättespännande.

Gruppen beslöt att göra en DNA-undersökning av skelettdelarna för att fastställa könet.

– När genetikern Maja Krzewinska fick fram resultatet att det saknades Y-kromosomer, vilket innebär att det biologiska könet är en kvinna, måste jag erkänna att jag andades ut lite grann, säger Anna Kjellström.

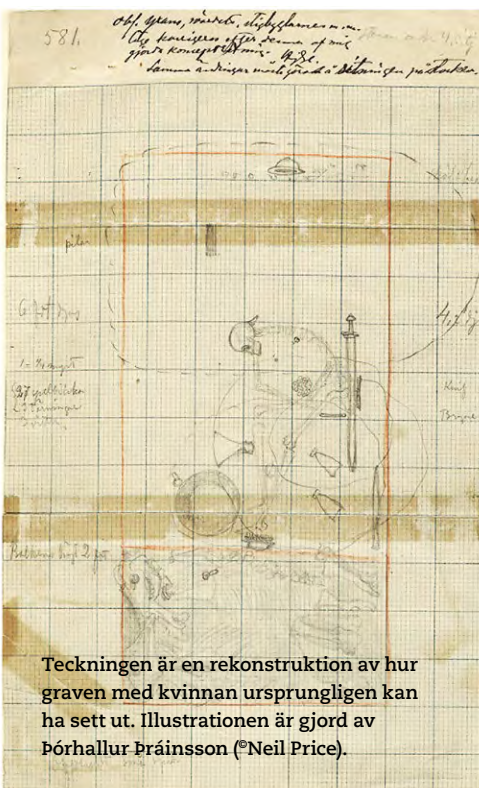
Graven väldokumenterad

Kritiken som sedan har dykt upp på vissa håll, i till exempel bloggar och på Twitter, handlar om att benen skulle kunna ha blandats ihop eller att vapenfynden i graven inte har tillhört kvinnan utan att det också kan ha legat en man i graven.

– Man kan förstås diskutera tolkningen, men hade skelettet varit en man hade ingen lyft på ögonbrynen. Det är ju det faktum att vi har fått fram en biologisk kvinna som har väckt reaktioner. Vi är säkra på att de här skelettdelarna tillhör gravens. Just i det här fallet är benen signerade och Hjalmar Stolpe dokumenterade den här gravens och fynden noggrant och systematiskt på millimeterpapper. Så som graven ser ut har jag svårt att se var någon annan person skulle få plats, säger Charlotte Hedenstierna-Jonson.

Vad har fyndet för betydelse?

– Jag tror att den här kvinnan fyllde en roll som hon förväntades att fylla då, men detta förändrar inte den stora bilden av vikingatiden. Birkasamhället var inte jämlikt utan mycket hierarkiskt, inte bara mellan könen. Den här upptäckten gör att den tiden blir mer nyanserad och komplex. Historien är full av människor som sticker ut, varför skulle vikingatiden vara ett undantag, säger Charlotte Hedenstierna-Jonson. ■

Teckningen är en rekonstruktion av hur graven med kvinnan ursprungligen kan ha sett ut. Illustrationen är gjord av Þórhallur Þráinsson (©Neil Price).

NAMN OCH NYTT

Hallå där

FOTO JOHANNES ERIKSSON

Carl Mikael Carlsson, som gjort en musikal av sin avhandling "Det märkvärdiga mellantinget – Jordbrukares sociala status i omvandling 1780–1900". Dissertationsoratoriet innehåller låtar som "Fideikommiss" och "Extreme class makeover".

Vad är ett dissertationsoratorium?

– Ett oratorium baserat på en dissertation, ett ord vi kommit på själva. Något måste det ju heta.

Varför har du gjort musikal av avhandlingen?

– Jag och en vän bestämde oss för två år sedan att vi skulle göra ett musikprojekt. Vi satt och spånade idéer och tänkte att det skulle vara något riktigt torrt. Så vi gjorde den på min avhandling. Jag disputerade förra året och vi jobbar för fullt med musikalen. Första akten är släppt och andra släpps i december, totalt blir det fyra akter. Vi tycker att det är roligt helt enkelt. Vi har inte tänkt så mycket på hur det kan tas emot eller vem som ska lyssna. Vi har folk som gillar vår Facebooksida, det är det vi vet.

Vilken roll har du i musikalen?

– Jag spelar berättaren, mig själv alltså. Jag skriver musiken tillsammans med min producentkollega Johannes Eriksson och skriver alla texter. Vi är väldigt många kompisar inblandade, 40–50 stycken.

Vad handlar det om?

– Avhandlingen handlar om ståndssamhällets upplösning. Det är ganska mycket fallstudier,

enskilda människor som levde för länge sedan. I musikalen vänder vi på det. Istället för att rönen är det centrala blir en av personerna central, bondesonen Isak Norberg som gjordes arvlös i ett tidigt skede när hans storebror fick allt. Det handlar om Isaks motgångar under hans 28 år i livet.

Sätts den upp live?

– Nej, vi bestämde från början att det skulle vara väldigt kul att skriva och spela in, vi har jobbat med teaterproduktioner och det är mycket meck. Någon annan får gärna sätta upp den om vi slipper vara producenter.

Du disputerade vid Historiska institutionen 2016, vad har du gjort efter det?

– Jag har jobbat mycket med musikalen och så fick jag forskaranställning på ett projekt i Uppsala. Det handlar också om 1800-tals-historia men andra frågor och perspektiv. Under tiden jag doktorerade trodde jag inte att jag skulle fortsätta forska, men i slutet blev jag oerhört peppad på att fortsätta så jag blev forskare fast jag inte tänkt det.

ANNA-KARIN LANDIN

► Musikalen finns för lyssning på www.detmarckvardigamellantinget.se

Visste du att

... Aula Magna fyller 20 år i november. Sedan invigningen 1997 har kungligheter, kändisar, nobelpristagare och forskare gästade byggnaden, såväl som tusentals studenter om dagen.

INVIGNINGEN VARADE en hel vecka och arkitekten som ritade byggnaden, Ralph Erskine, var med. Veckan avslutades med den första magisterpromotionen och samma år blev Aula Magna utsedd till årets byggnad i Stockholm. I hörsalen finns plats för 1194 personer. Träklossarna i taket och tegelstenarna på väggarna är inte placerade av en slump, det finns en matematisk uträkning bakom hur de förbättrar akustiken. I hörsalen kan en talare på scenen höras ända till sista bänkrad utan mikrofon.

Inga Horndahl har jobbat i Aula Magna i många år, tidigare som chef för universitetets konferensservice men är sedan i våras pensionär. Hon minns många höjdpunkter från de

senaste 20 åren. Till exempel nobelpristagare i litteratur som föreläst i hörsalen. I vissa fall var intresset enormt, bland annat för Dario Fo. Inga beskriver föreläsningen som fantastisk, även för den som inte förstod italienska.

Ett annat uppskattat evenemang var när hedersdoktor Benny Andersson och professor Holger Larsen samtalade på scenen 2008.

– Det var oerhört fint och avslappnat. Vi hade tagit fram flygeln på scenen ifall Benny

ville spela, vilket han ville. Det blev väldigt lyckat, säger Inga.

Mängder av stora vetenskapliga konferenser har också tagit plats i Aula Magna, och många forskare har talat från scenen. Kungen har många gånger varit i Aula Magna, ibland som officiell deltagare, och ibland i publiken för att lyssna. Några gånger har han dykt upp utan att konferensservice känt till det innan.

Men de som ändå allra mest besöker byggnaden är studenter. Under nästan alla veckans dagar är det undervisning i hörsalen, och när trycket är som störst finns 3 000 studenter om dagen i Aula Magna.

Det var arkitekten Ralph Erskine som drev igenom att konferensrummen på plan sju blev verklighet. Det fanns också saker han ritat som aldrig blev av, till exempel en hopfällbar garderob på entréplanet.

ANNA-KARIN LANDIN

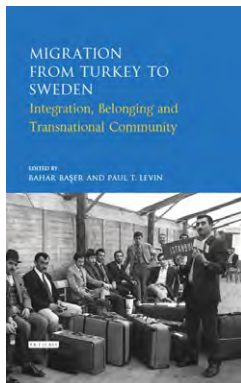

Stephan Normén ny säkerhetschef

I MITTEN AV OKTOBER började Stockholms universitets nya säkerhetschef Stephan Normén. Han kommer närmast från försvarsmaktens högkvarter där han de senaste sju åren varit säkerhetschef.

– Jag ser mycket fram emot såväl de små lokala som de stora strategiska utmaningarna inom Stockholms universitets komplexa verksamhet, säger Stephan Normén om sitt nya uppdrag.

Ny bok om turkiska diasporan

TURKIET TILL SVERIGE: *Integration, Belonging och Transnational Community* är en

nyutgiven vetenskaplig antologi som analyserar invandrarnas och integrationens realiteter ur många vinklar. Det började som ett samarbete inom

SUITS (Institute for Turkish Studies) mellan Paul T Levin och Bahar Baser och växte in i ett multinationellt forskningsprojekt. Boksläpp med seminarier och mingel hölls 17 oktober på Medelhavsmuseet.

Ny bok om humrar och evigheten

VAR SLUTAR EN HUMMER? Och var börjar en människa? Nu släpps Simon Ekströms essäebok *Humrarna och evigheten: Kulturhistoriska essäer om konsumtion, begär och död*. Simon Ekström är docent vid Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap, och lektor vid Centrum för maritima studier.

”I ett antal vindlande essäer om bland annat konst, reklam, djurskydd, avantgarde, statusfylld konsumtion, skämtbilder och pornografi undersöks här några av de specifika sammanhang där humrar varit viktiga medaktörer i vitt skilda typer av historiska och samtida projekt. Författaren visar hur humrar å ena sidan fortsätter att förekomma i sammansättningar som vilar på deras redan erkända koppling till lyx och privilegierad upphöjelse, å andra sidan används för att skapa och underbygga helt andra betydelser och relationer”, skriver Makadam förlag om boken.

Kungligt besök på Askölaboratoriet

DET FINNS FLERA kopplingar mellan den svenska kungafamiljen och Askölaboratoriet. I 50-årspresent gavs Askö som en symbolisk gåva till Kung Carl XVI Gustaf och 2016 inrättades en kunglig gästprofessur i Östersjöforskning. I oktober gästades den marina forskningsstationen av Kronprinsessan Victoria och premiärbesökaren prinsessan Estelle.

Det var ett glatt prinsesspar som klev iland i båthuset på Askö efter en tur med ganska så tuff sjö. Då prinsessan Estelle besökte fältstationen för första gången passade Östersjöcentrums föreståndare Tina Elfving på att ge en kort bild av laboratoriets 66-åriga historia. Prinsessorna fick sedan lära sig mer om arter i Östersjön och prova på fältarbete.

Ny finansiering till forskningsinfrastruktur

VETENSKAPSRÅDET har fattat beslut om finansiering av forskningsinfrastrukturer. Stockholms universitet får fyra av dessa bidrag.

Totalt fördelas cirka 4 miljarder kronor till infrastrukturer i uppemot åtta år framåt.

Vid Stockholms universitet får följande projekt finansiering från VR.

- DESIREE (Double ElectroStatic Ion Ring Experiment). Lagringsrings- infrastruktur för atom-, molekyl- och kemisk fysik, Henrik Cederquist.
- Institute for Solar Physics ISF, solteleskop, Göran Scharmer.
- Förberedelser för instrumentering till E-ELT, Göran Östlin.
- National infrastructure for research about social relations, work and health across the

life course (REWHARD). Infrastruktur för forskning som använder sig av individdatabaser inom medicin och samhällsvetenskap, Hugo Westerlund.

Exakta belopp redovisas senare. Utlysningen byggde på resultat från behovsinventeringen. Bara de forskningsinfrastrukturer/områden som var listade i utlysningstexten ”Bidrag till infrastruktur av nationellt intresse” hade möjlighet att söka finansiering. De listade forskningsinfrastrukturer/områdena hade antingen valts ut baserat på en behovsinventering som genomfördes föregående år, eller så hade de ett pågående bidrag som skulle ta slut 2017 eller 2018.

Universitetsnytt återkommer till ämnet forskningsinfrastruktur i decembernumret.

I korthet

FRANK BALL anställs som gästprofessor vid Matematiska institutionen.

MARIA OLSON befordras till professor vid Institutionen för de humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnenas didaktik.

CRIS SHORE anställs som gästprofessor vid Stockholms centrum för forskning om offentlig sektor (SCORE).

TIINA HÄYHÄ vid Stockholm Resilience Centre får anslag på 5 939 856 kr från Formas för projekt om hållbara förutsättningar för en cirkulär och biobaserad samhällsekonomi som verkar inom planetära gränser.

ALASDAIR SKELTON, Institutionen för geologiska vetenskaper, får 437 400 kr från Formas för kommunikationsprojektet ”Kompetensutveckling inom klimatområdet för lärare”.

GUNNAR VON HEIJNE, Institutionen för biokemi och biofysik, med kollegor får 9,5 miljoner kronor från Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse för projektet ”CryoNet – a network for coordinating the national cryo-EM facilities in Denmark and Sweden”.

INES HELM, nationalekonomiska institutionen har vunnit Young Labour Economist Prize för sin avhandling om marknadschocker inom industrin och hur de påverkar lokala arbetsmarknader.

MARGARET MOORE tilldelas Olof Palmes professur för 2018. Hon är professor i politiska studier vid Queen's University i Kanada. Under sin tid i Sverige kommer hon vara verksam vid Statsvetenskapliga institutionen vid Stockholms universitet.

CECILIA LUNDHOLM, professor vid Institutionen för de humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnenas didaktik, valdes in i European Association for Research on Learning and Instruction (EARLI) styrelse.

JENNY LARSSON, professor i baltiska språk, har blivit inkluderad i AcademiaNet, efter att ha blivit nominerad av Vetenskaprådet. AcademiaNet är en internationell databas över framstående kvinnliga forskare. Hon har även utsetts till ny verksamhetsledare för tankesmedjan Humtank.

PÅL STENMARK, Institutionen för biokemi och biofysik, får 2017 års personliga pris från Sven och Ebba-Christina Hagbergs stiftelse, samt 425 000 kronor i forskningsstöd.

Läs mer på
su.se/medarbetare

Min arbetsplats: Tolkstudion

TOLK- OCH ÖVERSÄTTARINSTITUTET (TÖI) grundades 1986 vid Stockholms universitet med ett nationellt uppdrag från regeringen att utbilda tolkar och översättare. Sedan 1 januari 2013 är TÖI en del av Institutionen för svenska och flerspråkighet. TÖI utbildar både på grundnivå och magister- och masternivå. Institutet anordnar tolkutbildningar med inriktning på tolk i offentlig sektor, konferenstolkning (EU-tolkning) och teckenspråkstolkning. Sammanlagt studerar cirka 150 studenter här. TÖI driver även Sveriges enda forskarutbildning i översättningsvetenskap.

TOLKSTUDION hör till Tolk- och översättarinstitutet (TÖI) och finns i D-huset. Här finns sex ljudisolerade tolkkabiner med tillhörande utrustning, ett större gemensamt rum och all nödvändig teknik som behövs för en professionell tolkutbildning.

EIRA BALKSTAM är adjunkt och undervisar i svenskt teckenspråk och tolkning.

ANNA CARLQVIST är tolklärare och väldigt nöjd med den nya studion. "De platsbyggda kabinerna fungerar lika bra för tolkning mellan två talade språk som mellan ett tecknat och ett talat språk. De är anpassade för visuell kommunikation med glasvägg utan störande balkar."

DAGENS ÖVNING innebär att Eira står utanför kabinerna och tecknar på svenskt teckenspråk. Inne i kabinerna översätter studenterna till talad svenska. Anna sitter utanför och lyssnar via hörlurar. Hon kan välja vilken av mikrofonerna hon hör, utan att studenterna vet vem av dem hon lyssnar på. Det är mycket som ska fångas av en tolk; ord, innehåll, stil och nyanser i språket.

SAMTALET som pågår i studion innan övningen är livligt, men det är helt tyst. Bara den som förstår svenskt teckenspråk kan delta i det genom glasväggarna.

STUDENTERNA Vanda Gavel och Pia Sterby går kursen tolkning 3, och är på femte terminen av sin utbildning, Kandidatprogrammet i teckenspråk och tolkning, 180 hp.

VID INVIGNINGEN av den nya studion 20 september sade rektor Astrid Söderbergh Widding att Stockholms universitet satsar särskilt på tolkutbildning eftersom samhällets behov av tolkar ökar. Det beror dels på ständigt ökande internationella kontakter inom EU och näringslivet, och dels på att antalet nyanlända till Sverige varit stort senaste åren. Arbetet med att utbilda tolkar är därmed en viktig samverkansuppgift, betonade Astrid Söderbergh Widding. På plats vid invigningen fanns representanter från EU:s representation i Sverige, Internationella konferenstolkförbundet (AIIC) samt myndigheter som Kammarkollegiet och Utbildningsdepartementet. Och just denna dag kom en positiv nyhet på området då regeringen i höstbudgeten, som presenterats några timmar tidigare, gör en särskild satsning på tolkutbildning inom Stockholms universitet.

GLASET är helt ljudisolerat. Den stora fördelen med den nya studion är att det kan vara många tolkar som pratar samtidigt utan att störa varandra. Tekniken gör att kabinerna också kan lyssna på varandra vid behov. Det kan vara till exempel vid relätolkning, då en tolk översätter från ett språk till ett annat, och en annan tolk till ett tredje.

Forskning om hälsa och välfärd får bidrag

VARFÖR ÄR KVINNORS och mäns sjukfrånvaro så olika? Hur ser utbildningskarriären ut för ensamkommande flyktingbarn? Det är några forskningsprojekt vid Stockholms universitet som får stöd av Forte. Forte är ett forskningsråd och en statlig myndighet under Socialdepartementet som varje år förmedlar medel till både grundläggande och behovsstyrd forskning. Nu har Forte beslutat att bevilja 302 miljoner kronor i bidrag till 89 forskningsprojekt inom hälsa, arbetsliv och välfärd. Av dessa gick 15 till forskare vid Stockholms universitet. Dessutom ges bidrag till forskning om droger och till samarbetsprojekt med Sydafrika.

Projektbidrag till tio forskare

CLAUDIA BERNHARD-OETTEL vid Psykologiska institutionen får 3 113 000 kronor för projektet "Att blomstra, kämpa eller sluta? Egenföretagares välbefinnande och hälsa i relation till affärsutveckling och arbetsförhållanden".

KATARINA BOYE vid Institutet för social forskning får 2 180 000 kronor för projektet "Vabbande föräldrar på en ojämsställd arbetsmarknad. Hur varierar tillfällig föräldrapenning för vård av barn och dess löneeffekt med socioekonomisk position och familjesituation?"

AYCAN CELIKAKSOY vid Institutet för social forskning får 3 730 000 kronor för "Utbildnings- och sysselsättningskarriärer för ensamkommande flyktingbarn i Sverige".

PEHR GRANQVIST vid Psykologiska institutionen får 3 430 000 kronor för "Anknytning, lyhördhet och kognitiv vägledning hos mödrar med intellektuella funktionshinder, i relation till deras barns utveckling av anknytning och exekutiva funktioner: En longitudinell studie".

PATRIK KARLSSON vid Institutionen för socialt arbete – Socialhögskolan får 3 030 000 kronor för "Rätt beslut i rätt tid: en studie av sug och återfall bland missbrukare".

CONSTANZE LEINEWEBER vid Stressforskningsinstitutet får 3 330 000 kronor för "Bortom ohälsa – Hur påverkar organisatorisk orättvisa undvikande beteende på arbetet och arbetsmarknadsutträde?"

RENATE MINAS vid Institutionen för socialt arbete – Socialhögskolan får 4 130 000 kronor för projektet "Bortom goda exempel. Analyser av kommunala variationer i insatser för unga som varken arbetar eller studerar".

CARINA MOOD vid Institutet för social forskning får 3 610 000 kronor för "Ekonomiska resurser och sociala relationer bland barn och unga".

JENNY TORSSANDER vid Institutet för social forskning får 3 430 000 kronor för "Kvinnors och mäns sjukfrånvaro – varför så olika? (O)betalt arbete, hälsa och sjukdom bland kvinnor och män under fem decennier".

BEN WILSON vid Sociologiska insti-

tutionen får 3 330 000 kronor för "Uppväxtmiljö och integration: familjebildning av migranter som kom till Sverige under sin uppväxttid".

Juniorforskarbidrag till tre forskare

ARVID LINDH vid Institutet för social forskning får 4 130 000 kronor till "Social tillit och demokratisk klasskamp i moderna välfärdsstater".

LORETTA PLATTS vid Stressforskningsinstitutet får 3 010 000 kronor till "Orsaker och konsekvenser av lönearbete efter pensionering i Sverige".

YERKO ROJAS vid Institutet för social forskning får 4 830 000 kronor för "Sociala processer på den svenska kreditmarknaden – marginalisering och återetablering".

Postdokbidrag till två forskare

ALEXANDER BJÖRK vid Institutionen för socialt arbete – Socialhögskolan får 1 600 000 kronor för "Situerad standardiserad dokumentation: Användning av intervenerande forskning för att förbättra lokal systematisk uppföljning inom socialtjänsten".

YOUNGHWAN BYUN vid Institutet för social forskning får 1 600 000 kronor för "Hur påverkar strukturen på välfärdsstatens skatter och förmåner allmänhetens stöd för omfördelning?"

Samarbetsprojekt mellan forskare i Sverige och Sydafrika

ILONA KOUPII vid Centre for Health Equity Studies (CHESS) får 630 000 kronor för projektet "Kroppsstorlek, mental hälsa och ojämlikhet: ett livslöppsperspektiv (BMI)".

Bidrag för forskning om droger

ANDERS BERGMARK vid Institutionen för socialt arbete – Socialhögskolan får 2 340 000 kronor för "En förbättrad praktik med en situerad dokumentation – ett kontextuellt perspektiv".

FILIP ROUMELIOTIS vid Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning (SoRAD) får 2 394 000 kronor för "Att tillskans sig en röst. Drogbrukares representation, legitimitet och medverkan i narkotikapolitiken 1965–2017".

ANNIKA HALLMAN

ANNONS

Invid Brunnsviken

Värdshuset Kräftan
Er lokal för Julfesten i år!
Buffépaket från 395:-/pers
Även catering.

kraftan.nu

Lunch
Festvåning
Bröllopsarrangemang

Kräftriket 9 - 114 19 Stockholm - Bokning 070-747 23 11

Utvecklingsdag för
dig som undervisar
vid Stockholms
universitet

Lärarkonferens2018 – universitetslärare i en föränderlig värld

Torsdag 8 februari i **Aula Magna**
Stockholms universitet
Universitetslärare möts för att
utbyta erfarenheter och idéer
kring undervisning, utveckling
och högskolepedagogisk forskning.
Ta med dina kollegor och kom!
Information och anmälan:
su.se/ceul/lararkonferensen

Stockholms
universitet

► Gör din röst hörd! Skriv ett inlägg till Universitetsnytt,
per.larsson@su.se

IN ENGLISH

PHOTOS EVA DALIN, ANNA-KARIN LANDIN, NIKLAS BJÖRLING, ICAN

► SU.SE/ENGLISH/NEWS ► REDAKTION@SU.SE

Exciting and multifaceted workplace

STOCKHOLM UNIVERSITY is an exciting and multifaceted workplace. I have been here on and off throughout my entire career: as a student, doctoral student, director of studies, professor, director, deputy dean and deputy vice-chancellor. My respect for the University as a place of work and a stimulating work environment has only increased, even if there have been some concerns and difficulties as well. However, there are a few key factors that contribute to the creative work environment: the students – curious and inquisitive, who pose demands for knowledge, innovation and commitment; colleagues and associates within the core operations and administration – knowledgeable, competent and creative, even in hard times and when assignments become increasingly complex; and the collegial management – the fact that we, as researchers and teachers, take responsibility for decision-making processes and priorities concerning research, education and collaboration. Collegiality, much like positive seminar culture, is based on the practice of articulating and listening to well-reasoned arguments. It is an aspect of academic freedom and the very lifeblood of a university.

Over the last few years, the scientific area of Human Science has worked to create and strengthen interfaculty structures for research, recruitment, education and collaboration. However, we also need common spaces and platforms. Therefore, we have organised interfaculty “profile seminars” on current and relevant themes. Some of these have

aspired to provide a space for meetings between scholars within Science and Human Science to discuss, for example, environmental research – a collaboration that will be developed further in the future.

We are also working to create good workspaces and conditions for a healthy work environment, not least through the intensive planning for Albano. Functional workspaces must meet the requirements for accessibility and usability. Students and teachers are waiting for new investments into both formal and informal learning environments. Both tradition and innovation are needed. Aula Magna, Ralph Erskine’s prime example of how imaginative architecture can inspire conversations and ideas, is now 20 years old. Art and science stimulate each other, and we follow expectantly the emergence of the innovative, research-oriented art scene Accelerator, as well as the innovative activities at RATS Theatre. It has been an inspiring privilege to work in and with the scientific area of Human Science. I look forward to following (soon from a distance, as I will leave my position as Deputy Vice-Chancellor at the end of the year) the changes and transformations in the future.

KARIN HELANDER, Deputy Vice-Chancellor

► karin.helander@su.se

New collaboration with Tokyo

THE UNIVERSITY OF TOKYO establishes collaboration with Stockholm’s three leading academic institutes, Stockholm University, KI and KTH. The agreement concerning strategic partnership was signed during a ceremony at Scheffler Palace 25 September.

In 2014, University of Tokyo adopted a strategy to establish strategic partnerships with leading academic institutes around the world. Such priority partners include Berkeley, MIT and Cambridge – and Stockholm University, Karolinska Institutet and the Royal Institute of Technology, which it sees as a composite partner. The collaboration will centre on research and education under the watchwords excellence, interdisciplinarity and social relevance. The focus will be on three prioritised areas: health and medicine; energy, resource use and climate change; and economic equality.

The agreement was signed during a

Ole Petter Ottersen, Karolinska Institutet, Astrid Söderbergh Widding, Stockholm University, Masashi Haneda, The University of Tokyo and Sigbritt Karlsson, Royal Institute of Technology (KTH).

ceremony at Scheffler Palace (Spökslottet). The first workshop within the collaboration, “Active ageing”, was arranged on 21 September in Karolinska Institutet’s Nobel Forum. Queen Silvia opened the workshop with a speech in which she said that questions of ageing and how society resolves them are important to both Sweden and Japan.

Stockholm University is best in Sweden for law, arts and humanities

IN TIMES HIGHER Education’s world rankings by subject presented in the autumn, Stockholm University earned the following rankings:

In Law, Stockholm University was ranked in place 45, and Arts & Humanities reached place 82.

In Social Sciences, Stockholm University reached place 76, and in Business and Economics, the University was ranked in the interval 101–125, which was also the highest ranking among Swedish universities.

The subject-specific rankings created by Times Higher Education (THE) use the same indicators as THE’s global university rankings. THE ranks universities based on their performance in teaching, research, knowledge transfer and international outlook. The subject-specific rankings use carefully calibrated weightings for each respective subject area.

Re-inauguration of Bloms hus

ONE OF THE OLDEST buildings in Frescati has been re-inaugurated. After extensive renovation, the Senior Management Team is moving back into the building.

Bloms hus was first inaugurated in 1838 as a part of the Academy of Agriculture. On 22 September, it was re-inaugurated after having been vacated for renovation since 2013. The Senior Management Team and the Strategic

Planning and Vice-Chancellor’s Office will now be moving in. Present at the inauguration were, besides the Senior Management Team, former vice-chancellors and directors of administration, as well as representatives of the Property Management Office and Akademiska hus, which were responsible for the renovation.

“It has become modern and bright, while preserving tradition and dignity. It is a fantastic renovation,” said Vice-Chancellor Astrid Söderbergh Widding.

Lena Lundqvist, Astrid Söderbergh Widding and Eino Örnfeldt.

Pilot project on future office design

THE 6TH FLOOR of the F building no longer looks the way it used to. The Property Management Office's new office is a pilot project on how workspaces may be designed in the future.

It looks the same from the outside, but inside it does not have the same long corridors with cell offices that can be found in many other parts of the building. It is open and has many different types of rooms and desks. When the Property Management Office and the Technical Support Office merged, they were in completely different locations, and some facilities were in need of renovation. They needed joint facilities, and they used the opportunity to explore how offices might look in the future. The activity-based office has come to Stockholm University.

"There will be major rotations when Albano is finished, and many of our facilities are in need of major renovations. This is a pilot project on how we can develop alternative office solutions and modernise Södra huset," says Marie-Louise Edwin, project manager at the Property Management Office.

An activity-based office means that the momentary workspace is chosen based on what tasks will be carried out and what environment is suitable for the work. Staff at the Property Management Office no longer have their own rooms, or a private desk. Instead, there are a number of different places to work in. Smaller open-plan offices,

rooms for individual work, small and large meeting rooms, a library, and much more.

Many operations have already made study visits to the new office. However, Marie-Louise Edwin points out that the office is not a standard solution. An activity-based office has to be adapted to operational needs. Surveys were conducted before the renovation, and staff were invited to submit requests and be a part of the design process. The new office will be evaluated after six months to see if any changes are needed.

"Many people think it is great, but some are a bit lost and wonder how to act. There were also some concerns before the move, and we have opened the door for everyone to talk about what special needs they have. It is important to receive information and have influence in a process like this," says Marie-Louise Edwin.

The office is built for up to 60 persons. At the moment, 45 persons have their main workplace there. The number of seats is 147 of which 29 are at work desks and 40 in meeting rooms. On the same surface, before the renovation, there were 35 cellular offices and a couple of meeting rooms.

"We have found a model for the development of the University's offices, and we now have a prototype with solutions for light and floors, etc. Lighting, acoustics and ventilation have been improved. We hope that more people will become curious," says Marie-Louise Edwin.

Nobel Prize winner is a Stockholm University alumna

BEATRICE FIHN is executive director of ICAN, the international network of organizations at the forefront of the campaign against nuclear weapons that was awarded this year's Nobel Peace Prize. Beatrice Fihn is an alumna of Stockholm University with a bachelor's degree in international relations.

Honorary doctors, new professors and doctors honored in Stockholm City Hall

ON FRIDAY 29 SEPTEMBER, it was time for Stockholm University's annual conferment ceremony in the Stockholm City Hall. New professors and doctors, including seven jubilee doctors and nine honorary doctors were awarded.

At the ceremony, the Awards for excellent teaching for the year 2017 were handed out to a teacher from each faculty. Professor Jenny White of the Stockholm University Institute for Turkish Studies held the installation lecture on the topic "Patterns in Turkish Culture".

In her introductory speech, Vice-Chancellor Astrid Söderbergh Widding congratulated all recipients and thanked them for their important contributions to research, the university and society. She emphasized the importance of internationalization and highlighted some of the international collaborations in which the university is involved.

Three of the honorary doctors, Lilian Thuram, Susan Faludi and Ansgar Nünning, attracted international attention by participating in the protest against racism currently taking place in the sports world, by taking a knee to jointly advocate for equality. This was, for Thuram, important to do during the academic ceremony:

"To be here today, to get this doctor's award, is also to show that the fight may begin with athletes, but it must be won in the intellectual arena."

"I am highly honored by Stockholm University's appointment of me as honorary doctor and I will, in my continued work against racism and for education, also show my appreciation of the role the university has given me through this," Lilian Thuram said in a comment after the ceremony.

HELENE KOMLOS GRILL

Krönika

FOTO NIKLAS BJÖRLING

Emma Lindblad

Emma Lindblad är nybliven doktor i modevetenskap vid Institutionen för mediastudier. Hennes forskningsintressen inkluderar mode, identitet, konsumtion och ungdomskultur – ämnen som utforskas i hennes avhandling "Looking vanlig; neither too much nor too little".

Tryggare karriärvägar efter doktorsexamen – en framtidsfråga

MIN MOBIL PLINGAR till i fickan – det är ett meddelande från min syster som undrar om jag har sett ut en långklänning att ha på mig på stundande doktorspromotion. Som nybliven doktor i modevetenskap smålar jag för mig själv åt att jag ännu inte provat en enda klänning för ceremonin med efterföljande bankett.

Enligt en nationell undersökning om doktoranders studiesituation, publicerad förra året av Universitetskanslersämbetet, så uppgav drygt en tredjedel av responderande doktorander att de oroade sig mycket eller ganska mycket för att bli arbetslösa efter forskarutbildningen. Vidare svarade nästan hälften av doktoranderna att de inte visste om de hade stöd från sin institution för en fortsatt forskarkarriär.

Idag är andelen visstidsanställningar bland de som undervisar och forskar vid statliga universitet och högskolor mycket högre än för arbetsmarknaden i stort. Att unga forskare behöver gå flera år utan att få en trygg anställning riskerar att leda till att viktig kompetens slarvas bort. Forskarutbildningens dubbla syften innebär inte bara att utbilda forskare utan även att utbilda undervisande personal – nytt bränsle som hela tiden måste cirkulera tillbaka in i systemet.

Att doktorera och tid få ägna sig åt att utforska ett ämne man brinner för är ett stort privilegium. Personligen hade jag förmånen att antas till en femårig doktorandanställning på heltid, den tryggaste försörjningsformen som doktorand. Att ha fått ägna tjugoprocent av min doktorandanställning till institutions-tjänstgöring och arbetat aktivt med undervisning har jag sett som en stor förmån. Det har varit en viktig aspekt för mig i att växa in

» Att ta vara på unga forskares driv och kompetens är en avgörande fråga för samhällsutvecklingen.

i rollen som forskare och har förberett mig för att efter examen kunna ha en lärartjänst. Men i likhet med hälften av landets doktorander så har oron för en framtida karriär efter avslutad forskarutbildning emellanåt fått mig att tvivla på om jag har satsat rätt.

När regeringen nyligen fattade beslut om en ändring i högskoleförordningen som ska göra det lättare för unga forskare att etablera sig, med fokus på tryggare anställningar och tydliga befordringsvägar är det en välkommen markering om att unga forskares karriärmöjligheter är en viktig framtidsfråga. Att ta vara på unga forskares driv och kompetens är en avgörande fråga för samhällsutvecklingen.

Att vara promovendi och bjudas till dans i Blå Hallen är en stolt milstolpe i min karriär, efter många års hårt arbete som en doktorandutbildning innebär oavsett ämnesval. Bland de knappt 3000 personer som avlägger doktorsexamen i Sverige varje år bör därmed den dominerande känslan inför framtiden när doktorshatten eller lagerkransen sätts på våra huvuden vara stolthet över vår profession, inte osäkerhet.

EMMA LINDBLAD